

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ (İSLAM HUKUKU) ANA BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**EVLENME NEDENLERİNİN İSLAM HUKUKU AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ (GAZİANTEP ÖRNEĞİ)**

Eda SIVAKCIGİL

ŞANLIURFA - 2019

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ (İSLAM HUKUKU) ANA BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

EVLENME NEDENLERİNİN İSLAM HUKUKU AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ (GAZİANTEP ÖRNEĞİ)

Eda SIVAKCIGİL

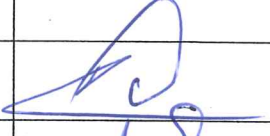
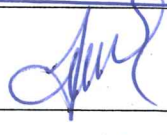

Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM

ŞANLIURFA - 2019

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalı'nda 155230029 numaralı Eda SIVAKCIGİL'in hazırladığı "Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması, 20/06/ 2019 tarihinde, saat 13.00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

20/06/ 2019

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	Kanaati	İmzası
Danışman	Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM	Kabul	
Üye	Dr. Öğretim Üyesi Sami ŞEKEROĞLU	Kabul	
Üye	Dr. Öğretim Üyesi Adnan ALGÜL	Kabul	

Bu tezin Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

17/06/2019

Prof. Dr. Sevket ÖKTEN

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntılar, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek Almıştır Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı : Eda SIVAKCIGİL
Öğrenci Numarası : 155230029
Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri
Programı : Yüksek Lisans Tezi
Başlık (Türkçe) : Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi
(Gaziantep Örneği)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği) çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 92 sayfalık kısmına ilişkin, 23/04/2019 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 35'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar dâhil
- 4- 6 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntılarının bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

23/04/2019
Hazırlayan Öğrencinin
İmzası

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 23/04/2019

Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
(İmzası)

ÖZET

EVLENME NEDENLERİNİN İSLAM HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ (GAZİANTEP ÖRNEĞİ)

ŞİVAKCIGİL, Eda

Yüksek Lisans Tezi

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM

Haziran, 2019, 98 sayfa

Bu çalışmada, teori ve pratikte aile kurumu ele alınmıştır. İslam hukukunda evlilik nedenlerinin tespiti ile Gaziantep ilinde yaşayan ve Antepli olan öğretmen ve sağlık çalışanlarıyla görüşme (mülakat) usulü kullanılarak evlilik nedenlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Çalışmamızda, İslam'da evliliğin teşvik edildiği, zina tehlikesinde farz olduğu, şiddet ve benzeri durumlarda ise haram olduğu belirlenmiştir. Gaziantep özelinde yapılan çalışmada mesleklerin ve geleneklerin evlilik üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Evlilik öncesi tanışmalarda, evlilik içi ilişkilerde, çocuk sayısında çevre etkisinin oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Sağlam bir yuva kurmanın ve bunu devam ettirmenin en etkili yolunun sevgi, saygı, sadakat, anlayış, dürüstlük gibi temel değerler olduğu görülmüştür. Gaziantep'te nikâh dışı birlikteliklerin onaylanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin önemli bir kurum olduğu, bu kurumun sağlam olarak devam etmesinin toplumun ve devletin geleceği için elzem olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Aile, Nikâh, Akit, Eş.

ABSTRACT

AN EVALUATION OF THE REASONS OF MARRIAGE BY THE PERSPECTIVE OF ISLAMIC LAW (A CASE STUDY OF GAZİANTEP)

SIVAKCIGİL, Eda

Master's Thesis

Department of Basic Islamic Sciences

Advisor: Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM

June, 2019, 98 pages

This study examines the family in theory and in practice. It aims to investigate the reasons of marriage in Islamic law and in Gaziantep via interviews with the teachers and the health workers living in Gaziantep province.

The research has indicated that Islam encourages marriage, makes it compulsory in the danger of adultery, and forbids it in the danger of violence by the husband. The interviews with the teachers and the health workers living in Gaziantep have shown that occupations and traditions have a real impact on marriage. It has also been found out that the environmental impact is high in pre-marriage relationship, in marriage, and in the number of children. It has been observed that the most effective way of establishing and maintaining a strong family relationship is based on the fundamental values such as love, respect, loyalty, understanding and honesty. It has also been underlined that non-marriage relationships are not approved by the society in Gaziantep. It has been emphasized that the family is an important institution and that the endurance of this institution is essential for the future of the society and the State.

Keywords: Marriage, Family, Wedding, Contract, Spouse.

**EVLENME NEDENLERİNİN İSLAM HUKUKU AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ (GAZİANTEP ÖRNEĞİ)**

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	II
ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	IX
TABLOLAR LİSTESİ.....	X
EKLER LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1

**BİRİNCİ BÖLÜM
AİLE KURUMU**

1.1. TANIM.....	6
1.2. AMAÇ.....	7
1.3. TEK TANRILI DİNLERDE EVLİLİK	8
1.3.1. Yahudilik.....	9
1.3.2. Hristiyanlık.....	11
1.3.3. İslamiyet.....	13
1.4. DİĞER DİNLERDE EVLİLİK.....	16

**İKİNCİ BÖLÜM
İSLAM HUKUKUNDA EVLENME**

2.1. KUR'AN'DA EVLENME OLGUSU.....	18
2.1.1. Eşlerin Yaratılışı	18
2.1.2. Evliliğin Meşruluğu	20
2.1.3. Evliliğe Teşvik	21
2.1.4. Evlenme Teklifi.....	23
2.1.5. Eşler Arası İlişki.....	23

2.1.6. Çok Kadınla Evlilik.....	25
2.1.7. Eşler Arası Denge	25
2.1.8. Gayri Müslim Kadınla Evlilik.....	26
2.1.9. Evlenme Yasağı	26
2.1.10. Boşanma.....	28
2.2. HADİSLERDE EVLENME OLGUSU	31
2.2.1. Evliliğe Teşvik	31
2.2.2. Fakirlerin Evlendirilmesi	33
2.2.3. Evlenmeme Yasağı.....	35
2.2.4. Başkasının İsteddiği Kıza Talip Olma	35
2.2.5. Veli İzni.....	36
2.2.6. Hür Kadınla Evlilik.....	36
2.2.7. Bakire Kızla Evlilik.....	37
2.2.8. Doğurgan Kadınla Evlilik	37
2.2.9. Cariye ile Evlilik	38
2.2.10. Evlenilecek Kadına Bakma	38
2.2.11. Nikâhı Duyurma.....	39
2.2.12. İstemediği Halde Zorla Evlendirilme.....	40
2.2.13. Evlenme Yasağı	41
2.3. İSLAM HUKUKU	42
2.3.1. Nikâhın Tanım	42
2.3.2. Nikâh Çeşitleri	43
2.3.2.1. Sahih Nikâh (نکاح صحيح).....	43
2.3.2.2. Şiğâr (الشغار)	44
2.3.2.3. Makt (المقت)	45
2.3.2.4. İstibdâ (الاستبضاع).....	45
2.3.2.5. Hidn (خدن)	46
2.3.2.6. Bedel (بدل)	46
2.3.2.7. Mut'a (المتعة).....	47
2.3.2.8. Muvakkat (موقت).....	47
2.3.2.9. İki Mahremle Aynı Anda Nikâh	47
2.4. EVLENMENİN HÜKMÜ	48

2.4.1. Farz Olan Evlilik	48
2.4.2. Sünnet Olan Evlilik	48
2.4.3. Müstehap Olan Evlilik	49
2.4.4. Mekruh Olan Evlilik	49
2.4.5. Haram Olan Evlilik	50
2.5. RUHBANLIK-TEBETTÜL.....	51
2.6. EVLİLİKTE DENKLİK (KEFÂET)	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GAZİANTEP’TE EVLİLİK

3.1. BULGULAR VE YORUMLAR.....	57
3.2. FREKANS TABLOLARI.....	59
3.3. DEĞERLENDİRME.....	83
SONUÇ	84
KAYNAKÇA.....	87

KISALTMALAR

a.g.e : Adı geçen eser

B. : İbn

Bkz. : Bakınız

C. : Cilt

Çev. : Çeviren

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

ed. : Editör

H. : Hicri

HAK : Hukûk-ı Aile Kararnâmesi

Hz. : Hazreti

Mad. : Madde

Ö. : Ölümü

r.a. : Radıyallahu anh, Radıyallahu anha, Radıyallahu anhüma

s. : Sayfa

s.a.s. : Sallallâhu aleyhi ve sellem

t.y. : Tarih Yok

v.b. : Ve benzer

v.d. : Ve devamı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Genel Tablolar.....	57
Tablo 1: Cinsiyet.....	59
Tablo 2: Katılımcıların Meslekleri.....	60
Tablo 3: Eşlerin Meslek Dağılımı.....	61
Tablo 4: Görüşme Mekânı.....	62
Tablo 5: Yaş Dağılımı.....	63
Tablo 6: Erkek Yaş Dağılımı.....	64
Tablo 7: Bayan Yaş Dağılımı.....	65
Tablo 8: Evlilik Nedeniniz?.....	66
Tablo 9: Toplam Evlilik Yılı.....	67
Tablo 10: Çocuk Sayısı.....	68
Tablo 11: Gelir Düzeyi.....	69
Tablo 12: Evliliğin Gerekliliği.....	69
Tablo 13: Nikâhsız Birlikteliğin Onaylanıp Onaylanmadığı.....	70
Tablo 14: Eş İle Tanışma.....	71
Tablo 15: Eşinizde Aradığınız Özellikler.....	72
Tablo 16: Evlilik Yöntemi.....	72
Tablo 17: Evliliğin Temelleri.....	73
Tablo 18: Evlilik Sadece Yuva Kurma İsteği için mi yapılır?.....	74
Tablo 19: Evlilikte Dini İnanç Etkisi.....	74
Tablo 20: Evlilikte Sevgi/Aşk İlişkisi.....	75
Tablo 21: Evlilikte Çevre Baskısı.....	76
Tablo 22: Evlilik Üzerinde Çevre Baskısının Nedenleri.....	76
Tablo 23: Evlilikte Maddiyatın Gerekliliği	77
Tablo 24: Evlilikte Beklentiler.....	77
Tablo 25: Evlilikte Beklentilerin Karşılanması.....	78
Tablo 26: Evlilik-Kariyer İlişkisi.....	78
Tablo 27: Kadınların Cevabı.....	79
Tablo 28: Erkeklerin Cevabı	79
Tablo 29: Evlilikte Gaziantep Geleneklerinin Etkisi.....	80

Tablo 30: Gaziantep Dışında Evlenseydiniz Kültürünüzün Etkisi Olur muydu?.....	81
Tablo 31: Aile Büyükleriyle Beraber Yaşama.....	81
Tablo 32: Aile Büyükleriyle Beraber Yaşamamın Nedenleri.....	82

EKLER LİSTESİ

- Ek-1:** İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Talebi..... ek s. 1
- Ek-2:** İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Talebi 2..... ek s. 2
- Ek-3:** Araştırma Değerlendirme Formu..... ek s. 3
- Ek-4:** İl Sağlık Müdürlüğü Bilimsel Araştırma İzni ek s. 4
- Ek-5:** İl Sağlık Müdürlüğü Araştırma İzni Komisyon Toplantı Kararı..... ek s. 5
- Ek-6:** Etik Kurul Kararı..... ek s. 6
- Ek-7:** Gönüllü Katılım Formu..... ek s. 7
- Ek-8:** Görüşme (Mülakat) Formu Örneği.....ek s. 8

GİRİŞ

İnsan, yaratılışı gereği diğer insanlarla bir arada yaşamak zorundadır. İbn Haldun'a göre insandaki toplu yaşama hissi, Allah'ın dilemesinden kaynaklanır. İnsan yeryüzünü imar etmek için gönderilmiştir. Bu ise toplu yaşama ile mümkün olur.¹

Sağlıklı bir toplumun oluşabilmesi için sağlıklı ve sağlam aile kurumlarının olması gerekir. Aile, insanlık tarihinde hep var olmuş ve bundan sonra da olmaya devam edecektir.

Aile, toplumsal temelin bir parçasıdır. Oluşumuna göre aile üçe ayrılır: Büyük, orta ve küçük aile. Büyük aile, insanlar arasındaki kardeşlik bağına ifade eder. Orta aile, kan bağıyla oluşan akrabalık ilişkisini ifade eder. Küçük aile ise anne, baba ve çocuktan oluşur.

Aile, kadın ile erkeğin birlikteliğinden oluşmaktadır. Ancak aile, sadece kadın ile erkeğin birlikteliği anlamına gelmez. Aile; içinde sevgi, saygı, merhamet barındırır ve ahlaklı nesiller yetiştirmeyi hedefler. Ailede yetiştirilen bireyler toplumun birer ferdidirler. Ailenin sağlam olması, toplumun ve devletin sağlam olmasını sağlar. Bundan dolayı hukuk sistemleri aile konusunda hassas davranmış, ailenin düzenli, sağlıklı bir yapıya sahip olması için belirli düzenlemeler getirmiştir.²

1982 Anayasasının 41. Maddesi ailenin korunmasının devletin görevi olduğunu şöyle ifade etmiştir: “ *Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlanmasının öğretimi ile uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.*”

Aile birliğinin kurulması, evlilik ile mümkündür. Evlilik iki kişiyi kapsarken aile daha kapsamlı, daha geniştir. Kişilerin cinsel ihtiyaçlarının giderilmesi ve

¹ Tahsin Görgün, “İbn Haldun’un Toplum Metafiziğinin Güncelliği ve Günümüzde Toplum Araştırmaları Açısından Önemi”, *İslam Araştırmaları Dergisi*, S. 16, (2006): 169.

² Bahattin Aras, “Roma Hukukunda Evlenme ve Boşanma”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18/2 (2010), 217.

sağlıklı nesiller yetiştirilebilmesi için evlilik meşru kılınmıştır. Genelde toplumlar ve dinler evliliği meşru kabul etmişlerdir. Toplum yapısına zarar vereceğinden gayri meşru ilişki yasaklanmıştır.

Evliliğin topluma faydası olduğu kadar insanın fizyolojisine ve ruhi hayatına da olumlu etkileri vardır. Başkasını sevmenin ve başkası tarafından sevilmenin, fedakârca davranmanın, çocuk sahibi olup anne ve babalık duygusunu tatmanın insan ruhunda olumlu etkileri olduğu bilinmektedir.³ Kişi ruhen mutlu ve huzurlu olduğu zaman, fizyolojik olarak da sağlıklı olmaktadır.

İslam'dan önce cahiliye döneminde genel olarak kadın arka planda yer almıştır. İslam, kadınlara erkekler gibi sosyal, hukuki, ekonomik alanlarda haklar vermiştir. Üstünlüğün yalnızca takvada olduğu belirtilmiştir.⁴

Allah, Kur'an'da insanlara hitap ederken birçok ayette kadın erkek diye bir ayrıma gitmez. Emirlerde de, yasaklarda da ikisi eşittir. İnsan olmaları sebebiyle eşit durumdadırlar.⁵

İslam dininde aile kurumunun sevgi, saygı ve şefkat üzerine kurulması istenir. Kur'an'da bu şöyle vurgulanmıştır: “Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size eşler yaratıp aranızda sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi de O'nun kanıtlarındandır.”⁶ Başka bir ayette eşlerin birbirinin tamamlayıcısı (birbirlerinin elbisesi)⁷ olduğu ifade edilir.

Kadına bu denli değer verip koruyan İslam dini kadına şiddeti de yasaklamıştır. Hz. Peygamberin eşlerini dövmediği ve eşlerin dövülmemesi gerektiğiyle ilgili sözleri mevcuttur.⁸ Hz. Peygamber bir hadisinde “Sizden biriniz karısını köle döver gibi dövmesin” buyurur.⁹ Veda hutbesinde kadın haklarına

³ Ahmet Kalkan, *Müslümanın Evliliği ve Aile Hayatı*, (İstanbul: Beka Yayınları, 2008), 43.

⁴ Kur'an, *Hucurât*, 49/13.

⁵ Mehmet Eren, “Sünnette Kadına Verilen Değer”, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu*, ed. Mahfuz Söylemez, (Ankara: İslami İlimler Dergisi Yayınları, 2007), 300.

⁶ Kur'an, *Rûm*, 30/21.

⁷ Kur'an, *Bakara*, 2/187.

⁸ İbn Mâce, *Nikâh*, 51.

⁹ Buhâri, *Nikâh*, 94.

değınmiş ve haklarının korunmasını tavsiye etmiştir. Bir hadisinde, “Sizin en hayırlınız, kadınlarına karşı iyi davrananınızdır.” buyurmuştur.¹⁰

İslam dini kadına belirli haklar vermiştir. Mesela evlendirilmek istenen bir kıza fikri sorulur. Zorla evlendirilmemesi tavsiye edilir. Ebû Hureyre (r.a.) şöyle rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.s.): “Dul kadın kendisinin açıkça emri alınmadıkça nikâh olunmaz. Bakire kız da kendisinden izin alınmadıkça nikâh olunmaz.” buyurdu. Mecliste hazır bulunanlar: Ya Resûlullah! Bakire bir kızın izni nasıl olur? diye sordular. Resûlullah: “Onun izni sükût etmesidir” buyurdu.¹¹ Başka bir rivayette babası tarafından zorla evlendirilmek istenen bir kız Hz. Peygamber serbest bırakmıştır: “Genç bir kız Peygamber (s.a.s.)'e gelerek kendisi istemediği halde babasının onu birisiyle evlendirdiğini şikâyet etmiş. Peygamber (s.a.s.)'de kız (evliliği kabul edip etmeme mevzuunda) serbest bırakmıştır.”¹²

Tez çalışmamızı hem teorik çalışma hem saha çalışması oluşturmaktadır. Konu içerisinde evliliğin tanımı, amacı, diğer dinlerdeki evliliklerin benzerlik ve farklılıkları üzerinde durulacak ve bunlar İslam'daki evliliklerle kıyaslanacaktır.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, kendi içinde dört kısma ayrılmaktadır. Birinci ve ikinci kısımda ailenin tanımı, ailenin önemi, evliliğin gayesi üzerinde durulacaktır. Üçüncü ve dördüncü kısımda ise semavi dinler ve diğer dinlerde evlilikler incelenecektir.

Tezin ikinci bölümü İslam hukuku bölümüdür. Bu bölüm de kendi içinde üç kısma ayrılmaktadır. Birinci kısımda Kur'an-ı Kerim'de geçen evlilik ile ilgili ayetlere yer verilecektir. İkinci kısımda, Hz. Peygamber'in evlilikle ilgili hadislerine yer verilecektir. Üçüncü kısımda İslam hukukçularının evlilik ile ilgili görüşlerine değinilecektir. Ayrıca bu bölümde, cahiliye döneminde yer alan nikâh çeşitlerine yer verilecek ve bu nikâhların günümüzdeki durumları incelenecektir. Tezin birinci ve ikinci bölümünde kaynakların araştırılması ve kullanılması açısından betimsel metod kullanılacaktır.

¹⁰ Tirmizi, *Radâ*, 11.

¹¹ Buhari, *Nikâh*, 42.

¹² Ebû Dâvud, *Nikâh*, 24.

Tezin üçüncü bölümünde ise tezin asıl konusunu oluşturan Gaziantep ilinde farklı meslek grupları üzerinde uygulanmış olan mülakat (görüşme) sonuçları değerlendirilecektir.

Çalışmamızda Kütüb-i Sitte’de yer alan hadislere yer verilmiştir. Bu bağlamda Buhâri (v.256) ve Müslim’in (v.261) *Sahihleri* başta olmak üzere Tirmizi (v. 279), Ebû Dâvûd (v.275), Nesâî (v.303), İbn Mâce’nin (v.273) *Sünenlerinden* yararlanılmıştır.

Hanefî fikhından Serahsî’nin (v.483) *Mebisût* adlı eseri ve Mevsilî’ye (v.683) ait *el-İhtiyâr* ve son dönem Hanefî fakihlerinden İbn Âbidîn’in (v.1252) *Reddü’l muhtâr* başvuru olan önemli kaynaklardandır.

Şâfi fikhına ait önemli fakihlerden İmam Gazâlî’nin (v.505) *İhyâ’ü ulûmi’-d-dîn* ile Şirbînî’ye (v.977) ait *Muğni’l-muhtâc* adlı eserlerden istifade edilmiştir.

Mâlikî fikhına ait İbn Rüşd’ün (v.520) *Bidâyetü’l-müctehid ve nihâyetü’l-muktesid* adlı eserine başvurulmuştur.

Hanbelî fikhından İbn Kudâme el-Makdisî’ye (v.620) ait *el-Muğni* adlı eserden de istifade edilmiştir.

Hayrettin Karaman’a ait *Mukayeseli İslâm Hukuku*, Hamdi Döndüren’e ait *Delilleriyle Aile İlmihali*, Vehbe Zuhayli’ye ait *el-Fıkhü’l-İslâmî ve edilletühû*, Seyyid Sabık’a ait *Fıkhü’s-sünne* başvuru olan önemli eserler arasındadır. Diyanet İslam Ansiklopedisi de kullandığımız kaynaklar arasında yer almaktadır.

Bu alanda yapılmış yüksek lisans tezleri de mevcuttur. Bunlar; Zeynel Abidin ATAŞALAN’a ait “*Tevrat, İnciller ve Kur’an-ı Kerime Göre Aile Kavramı*”, Sabri MALKOÇ’a ait “*Semavi Dinlerde Aile-Evlilik Anlayışı ve Eşlerin Birbirine Karşı Tutumu*” ve Reşadet AHMEDOV’a ait “*Sünnette Evlenme ve Evlendirme*” yüksek lisans tezleridir.

Bizim tezimizin bunlardan temel farkı saha çalışmasını ilgilendirmesidir. Bu tezlerin hiçbirinde saha çalışması mevcut değildir. Meri hukuk, sosyoloji, psikoloji alanlarında yapılmış tezlerde saha çalışması bulunmaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu tezler şunlardır: Cenk KAHVECİOĞLU’na ait “*Eş Seçiminin,*

Terkedilme Şeması, Baskın Nöral Sistemler, Evlilik Mitleri ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi” yüksek lisans tezi ve Sevgi PEKER’e ait “*Erzincan Kemah Köylerinde Geçiş Ritüelleri (Doğum, Sünnnet, Evlilik, Cenaze): Antropolojik Bir Analiz*” doktora tezidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AİLE KURUMU

1.1. TANIM

Bir erkek ile kadının yaşamlarını birleştirmek için kurdukları yuvaya “aile” denir. Bu kavram Türkçede “aile” Arapçada “el-usra” Batı dillerinde ise “familya (familia)” kelimesiyle ifade edilir.¹³ Aile kan, cinsel ilişki ya da yasal bağlarla birbirine bağlı olan insanlardan oluşmuş, mahrem ilişkilerle örtülü bir grup olarak tanımlanmaktadır.¹⁴ Başka bir tanım şöyledir: Aile, akrabalık ilişkisiyle birbirine bağlanan fertlerin bir araya getirdiği topluluktur.¹⁵ Türkçede evlenmek kelimesinin kökü ‘ev’ den gelir. Yani içinde oturulan hane, konut demektir.¹⁶

“Aile, dar anlamıyla karı ve kocadan oluşan birliği ifade eder, geniş anlamıyla aile, anne-baba-çocuğu, daha geniş anlamıyla bir başkan yönetiminde aynı çatı altında yaşayan insan topluluğunu ifade eder.”¹⁷ Aile toplumsal bir kurumdur ve toplumun önemli bir parçasını oluşturur. Bundan dolayı insanın olduğu her yerde aile vardır. İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri, insanların aile düzeni içinde yaşamalarıdır.¹⁸

Aile kurumunun temeli, Hz. Âdem ve Hz. Havva’nın evliliğine dayanır.¹⁹ Yani ilk insandan günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir ve bundan sonra da devam etmesi beklenmektedir. Bununla ilgili İbn Âbidin (v.1252/1836) şöyle der:

¹³ Hayrettin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 2014), 293.

¹⁴ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005), 7.

¹⁵ Mehmet Akif Aydın, “Aile”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul, TDV Yayınları, 1998), 2: 196.

¹⁶ <http://blog.milliyet.com.tr/evlenmek--nik-htan-once/Blog/?BlogNo=275194> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

¹⁷ Recep Çiğdem, *Mukayeseli Medeni Hukuk*, (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2012), 37.

¹⁸ Recai Doğan, Remziye Ege, *Din Eğitimi*, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 288.

¹⁹ Kur’an, Araf, 7/189. Mealler şu kaynaktan alınmıştır: Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrııcı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, *Kur’an Yolu Meâli*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014).

“Bizim için Hz. Âdem döneminden günümüze kadar meşru olmuş daha sonra ve cennette de devam edecek nikâh ile imandan daha sürekli bir ibadet yoktur.”²⁰

1.2. AMAÇ

Her birey, tektir. Yetiştirdiği ortam, yetiştirilme şekli, kültürü farklıdır. Bundan dolayı evliliğin amacı bireyden bireye, toplumdan topluma, kültürden kültüre değişiklik gösterir. Ancak evliliğin neslin devamı, sevmek ve sevilmeye duyulan ihtiyaç, cinsel ihtiyaçlar, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlar, hayatı düzenlemek, yardımlaşma gibi ortak amaçları vardır.²¹

Dini açıdan bakıldığında, evliliğin hayırlı evlat yetiştirme, haramlardan korunma, mutlu olma, hayatın yükünü paylaşmak gibi gayeleri göze çarpar. İmam Gazâlî (v.1111) evlenmenin faydalarını evlat yetiştirmek, şehveti kırmak, evi idare etmek, akraba ve yakınları çoğaltmak ve nefse karşı mücadele olarak açıklamıştır.²²

Evliliğin ibadet yönünün bulunup bulunmadığı hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Şâfîlerin bir kısmı bunun dünyalık bir mesele olduğunu, ibadet yönünün bulunmadığını çünkü ibadetin yalnız Allah için yapılacağını söylerken diğer bir kısım Şâfîler ise evlenip yuva kurmanın, topluma faydalı çocuklar yetiştirmenin Allah'ın hoşuna gidecek davranışlar olduğunu bu nedenle ibadet yönünün bulunduğunu belirtmişlerdir.²³

Aile kurumunun, nüfusun yenilenmesi, kültürün gelecek nesillere aktarılması, çocukların sosyalleşmesi, bireylere ekonomik ve sosyal tatmin sağlanması gibi işlevleri vardır. Sağlıklı ve iyi kurulmuş bir ailede yetişen çocuklar da sağlıklı birer birey olurlar.²⁴

²⁰ İbn Âbidin, *Reddü'l-muhtâr*, (Beyrut: Dâru İhyâi't-turâsi'l-Arabî, 1987), 2: 258.

²¹ Vehbe Zühayli, “Suriye’de Müslüman Aile Yapısı”, *Uluslararası Aile Sempozyumu*, çev. Recep Şentürk, ed. Ömer Çaha, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2007), 298.

²² İmam Gazâlî, *İslam’da Evlilik ve Aile Hayatı*, çev. Mehmet Ali Kayabağlar, (İstanbul: Kahraman Yayınları, 2014), 23.

²³ Vehbe Zühayli, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühû*, (Şam: Dâru'l-fıkr, 1985), 7: 29.

²⁴ Doğan, *Din Eğitimi*, 289.

Toplumda yer alan aile ile ilgili tüm kurumların bir işlevi vardır. Bunların en önemli işlevlerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir:

1.Ailenin Biyo-psişik İşlevleri: Anne-baba-çocuk ilişkisi gibi bağı ifade etmektedir.

2.Eğitim İşlevi: İlk eğitim ailede başlar. Sağlıklı bir nesil ve toplum içinde ailede verilen eğitim önemlidir.

3.Dinî İşlev: Dinî değerlerin öğretilmesi ilk olarak ailede başlar.

4.Ekonomik İşlev: Ailenin geçimi için kadın ve erkeğin çalışarak fiziksel ihtiyaçlarını karşılamasıdır.

5.Neslin Devamını Sağlama İşlevi: Ailenin en önemli işlevidir. Toplumun devamı yeni bireylerin katılımıyla mümkündür.

6.Kültür Taşıyıcılığı İşlevi: Her toplumun kendine özgü oluşturduğu kültürü vardır. Bundan dolayı her toplumun kültürü birbirinden farklıdır. Kültür, gelenekler ilk ailede öğretilir ve yaşam boyu diğer nesillere aktarılır.²⁵

1.3. TEK TANRILI DİNLERDE EVLİLİK

Dinler, toplumun dünya ve ahiret mutluluğu için birtakım kurallar ortaya koymuşlardır. Meşru birlikteliğin temeli kabul edilen aile, bunlardan biridir.

Dinlerin aile konusuna yaklaşımı hep var olmuştur. Gerek kutsal kitap veya metinlerde gerek uygulamalarda bu yaklaşım mevcuttur. Dinlerin aile kurumunu önemsemesinin birkaç sebebi bulunmaktadır. Dinler, genel manada toplum düzenini sağlarken, özelde ailenin kurulması, birtakım ihtiyaçların giderilmesi, gayri meşru yollara sapmama gibi nedenlerle bu kurumu desteklerler. Sağlıklı, düzenli bir aile, toplumun temelini oluşturduğundan aile dinlerde önemli bir yere sahiptir. İnsan

²⁵ Nuray Karaca, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sosyoloji Ders Kitabı, s. 8, <https://docplayer.biz.tr/8425649-Unite-sosyoloji-icindekiler-hedefler-toplumsal-bir-kurum-olarak-evlilik-ve-aile.html> Erişim Tarihi: 16.04.2019.

varlığının devamı için hemen her din, canın, malın, aklın, neslin, ırzın korunması için belirli kıstaslar getirmiştir.²⁶

Dünya nüfusunun çoğunluğunu oluşturan dinler; Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet'tir. Biz burada "Tek Tanrılı Dinler" başlığında üç büyük dini ayrı başlıklar altında, geri kalanı "Diğer Dinler" başlığı altında incelemeye çalışacağız.

1.3.1. Yahudilik

Yahudilik, tek tanrılı dinlerin ilkidir. Yahudiliğin temel inancı tek tanrı inancıdır ve yalnız O'na tapılır.

Yahudilikte evlilik, aile hayatının temelini oluşturur. Evlilik kutsal bir birlikteliktir. Aile hem sosyal hem de dinî bir kurumdur. Çünkü Yahudi kutsal kitabı Tevrat'a göre Tanrı, Adem'in yalnız olmasını uygun bulmamış ve yanına eş olarak Havva'yı yaratmıştır. Kadın, erkeğin kaburga kemiğinden yaratılmıştır.²⁷ Burada amaç erkeğin yalnız kalmaması ve ona yardım etmesidir.²⁸

Aile kurumu ile ilgili Tevrat'ta yer alan bazı ifadeler şöyledir: Tanrı insanı kendi suretinde yarattı ve böylece insan Tanrı suretinde yaratılmış oldu. İnsanları erkek ve dişi olarak yarattı. Onları kutsal kılarak "Verimli olun, çoğalın" dedi, "Yeryüzünü doldurun ve denetiminize alın; denizdeki balıklara, gökteki kuşlara, yeryüzünde yaşayan bütün canlılara egemen olun."²⁹ Buradan anlaşılacağı üzere Yahudilere özel bir misyon yüklenmiştir. Ayrıca Yahudiler Tanrı'nın "seçkin ırkı" olduklarını düşünmektedirler. Bundan dolayı evlilik iki kişi arasındaki akdin yanında cemaati ilgilendiren de kutsal bir kurumdur.³⁰

Yahudilikte, evlenme ve aile kurumu esastır. Kitab-ı Mukaddeste aile kurmanın dört temel gayesi vardır: Neslin devamı,³¹ işbirliği,³² eşlerin birliği,³³

²⁶ Mustafa Yiğitoğlu, Ömer Faruk Habergetiren, "Yahudilik ve İslam'da Zina Suçu ve Cezası," *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 2/5, (2016), 272.

²⁷ Tekvin, (2/21-22) Kaburga kemiği meselesi bazı hadislerde de geçer. Bkz. Buhâri, *Nikâh*, 80.

²⁸ Tekvin, (2/18).

²⁹ Tekvin, (1/27-28).

³⁰ Kadir Canatan, Ergün Yıldırım, *Aile sosyolojisi*, (İstanbul: Açılım Kitap, 2016), 241.

³¹ Tekvin, (1/28).

kutsallık. Temel gaye de çoğalmadır. İsrail soyunun devamı için bu gereklidir. Yahudilikte bekâr kalmak büyük günahdır.³⁴ Evlilik kutsal bir birliktelik olduğu için evlenmeyen kişi kültürünü ve neslini devam ettiremez ve suçlu olarak görülür. Yahudiler evlenmeyen kadın ve erkeği evlenene kadar tam kabul etmez. Hanımsız yaşayanları zevksiz, mutsuz, Torasız kabul ederler.³⁵

Evlenme yaşı kızlar için 12, erkekler için 13 ve buluğ çağına girmiş olmaktadır. İdeal yaş 18 olarak görülür.³⁶

Yahudi toplumunda eş seçimi, çoğu zaman anne-baba tarafından alınan kararlar belirlenir. Bazen gençlerin, evlenmek istedikleri kızları kendileri bularak aile büyükleriyle konuşup onlarla tanıştırmaları şeklindeki örnekler az da olsa mevcuttur. Kendi ırkları dışından biriyle evlenmeyi asimile olabilecekleri endişesiyle hoş karşılamazlar. Ortodoks Yahudiler, karışık evlenmeyi hiçbir şekilde kabul etmezler. Muhafazakâr Yahudiler, yabancı olanın Yahudi olmasını arzu ederler. Reformist Yahudiler ile Yeniden Yapılanmacı Yahudiler ise karışık evliliğe(kendi dinlerinden olmayan biriyle evlilik) izin vermişlerdir. Nikâhı kıyan bazı hahamlar doğacak çocuğun Yahudi olması koşuluyla nikâh kıymayı kabul etmektedirler.³⁷

Yahudilikte nikâhtaki akit tek taraflıdır ve erkeğin beyanına dayanır. Erkek, kadın üzerinde hâkimiyet sahibidir. Yahudilikte ataerkil³⁸ bir aile yapısı vardır. Bunun dayanak noktası Tevrat'tır. On emirde kadın; ev, köle, cariye, öküz ile birlikte kocanın mal varlığından sayılmıştır ve kadının miras hakkı yoktur.³⁹

Yahudilikte zina, aile kurumunu zayıflatan ve bozan bir durumdur. Tevrat'ın bu konuda kesin hükmü vardır: “Zina etmeyeceksin.”⁴⁰ “Komşunun evine, karısına, kölesine, öküzüne, eşeğine, hiçbir şeyine göz dikmeyeceksin.”⁴¹ Ayrıca zina edenlerin

³² Tekvin, (2/18).

³³ Tekvin, (2/22).

³⁴ Aydın, “Aile”, 197.

³⁵ Cihat Şeker, “Yahudilikte Evlilik ve Cinsellik Anlayışı/Ahlakı”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, S. 44, (2015), 247-271.

³⁶ Asife Ünal, “Bütün Yönleriyle Yahudilik,” *Dinler Tarihi Araştırma Dergisi*, S. 8, (2012), 676.

³⁷ Ünal, “Bütün Yönleriyle Yahudilik”, 678.

³⁸ Ataerkil: Tam anlamıyla “Baba'nın hâkimiyeti” Marshall, “Sosyoloji Sözlüğü”, 47.

³⁹ Çıkış, (20/17).

⁴⁰ Çıkış, (20/14).

⁴¹ Çıkış, (20/17).

ölümle cezalandırılması (recmedilmesi) Tevrat'ta emredilmiştir.⁴² Çünkü zina sağlıklı bir toplumun temelini oluşturan ailenin yapısına zarar vermektedir.

1.3.2. Hristiyanlık

Hristiyanlık, Yahudi toplumu içinde yeni dinî bir akım olarak doğmuştur. Hristiyan aile yapısı büyük ölçüde Yahudi aile yapısıyla benzerlik gösterir. Hristiyan kutsal kitabı, Kitab-ı Mukaddes iki kısma ayrılır: Bunlardan ilki Yahudi kutsal metinlerini barındıran Eski Ahit, ikinci kısmı Hristiyanlığı kapsayan Yeni Ahittir.⁴³ Hz. İsa önceki şeriâtleri lağvetmek için değil, tamamlamak için gelmiştir.⁴⁴

Hristiyanlıkta Tanrı, insanı bir erkek ve kadından yaratmıştır, bu da evlenmenin ilk kaynağı olarak kabul edilir.⁴⁵ Hristiyanlığa göre evlilik, “iki insanın anlaşmasının kilise tarafından takdis edilmesi ve kutsal bir bağla hayatlarını birleştirmesidir.” Nikâh, Katolik Kilisesine göre İsa ile Kilise arasında çözülmez ruhani münasebetin sembolüdür. Evlilik bir sakrament⁴⁶ olarak kabul edilir.⁴⁷

Hristiyanlıkta evliliğin en önemli gayesi, karı-koca, İsa ve kilise birliğidir. Diğer bir gayesi ise çoğalmaktır. Pavlus'a⁴⁸ göre evlilik, zinaya karşı kalkan görevi görür. Kurtuluş sadece İncil'e tevekkül ve ruhun vaftiz edilmesiyle mümkündür. Bu sebeple çoğalarak kiliseyi genişletmek temel amaçtır.⁴⁹

⁴² Tesniye, (22/23-24).

⁴³ Zeynel Abidin Ataşalan, *Tevrat, İnciller ve Kur'an-ı Kerime göre Aile Kavramı*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2008).

⁴⁴ Aydın, “Aile”, 197.

⁴⁵ Sabri Malkoç, Okan Büyükaşahin, Ömer Faruk Yılmazlı, Tayfun Şahin ve İzzettin Çoltu, *Semavi Dinlerde Aile-Evlilik Anlayışı ve Eşlerin Birbirine Karşı Tutumu*, (Bitirme Tezi, Yalova Üniversitesi İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü, Yalova, 2014).

⁴⁶ Sakrament: Kutsal şey anlamına gelir. Hz. İsa tarafından konulmuş ve uyulması istenmiştir. Sakramentler kutsallaşmanın alameti olarak görülür. Bkz. Abdurrahman Küçük, Günay Tümer ve Mehmet Alparslan Küçük, *Dinler Tarihi*, (Ankara: Berikan Yayınevi, 2014), 438.

⁴⁷ Küçük, “*Dinler Tarihi*”, 441.

⁴⁸ Pavlus: Hz. İsa'nın havarileri arasına sonradan giren kişidir. Hristiyanlık, Pavlus ile değişikliğe uğramıştır. Bkz. Küçük, “*Dinler Tarihi*”, 391.

⁴⁹ Asife Ünal, “Hristiyanlıkta Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri,” *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı*, 2012, s. 284.

Hristiyanlara göre kilisede evlenmek gelenek-görenek değil, imanın bir gereğidir. Kilisede evlenen kişi, cemaat huzurunda evlenir ve inancını bütün kardeşleriyle paylaşır. Kilise kurallarına pek uymayan bazı kişiler de kilisede evlenirler. Çünkü kilisede evlenmek, evliliğin kutsal bir sakrament olduğunun göstergesidir.⁵⁰

Hristiyanlıkta evlenme yaşı ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Eski kilise hukukunda evlenme yaşı erkeklerde 14, kızlarda 12 iken yeni kilise hukukunda erkeklerde 16, kızlarda 14'tür. Günümüzde ülkeden ülkeye farklılık gösterse de genel olarak erkeklerde 18, kızlarda 16'dır.⁵¹

Hristiyanlıkta aile, koca hâkimiyetine dayanan bir kurumdur. İsa Mesih kilisenin başı olduğu gibi erkek de ailenin başıdır. "Kadın kocasına Rabbine tabi olduğu gibi tabi olacaktır."⁵² Bunun sebebi, Hz. Âdem ve Hz. Havva'ya dayanır. Hz. Âdem, Hz. Havva'dan önce yaratılmıştır. Ve Hz. Havva Hz. Âdem'i suça teşvik eden biridir. Bundan dolayı erkek, kadının hâkimiyeti altına giremez.⁵³

Hz. Havva'nın işlemiş olduğu ilk günah Hristiyanlıkta "asli günah" olarak isimlendirilir. Yalnız Hristiyanlıkta her fert günahkâr olarak doğar.⁵⁴ Bundan dolayı her doğan çocuğa vaftiz⁵⁵ yapılır.

Yahudilikte olduğu gibi Hristiyanlıkta da Hristiyan olmayan biriyle evlenmek pek uygun görülmemiştir. Katolik kilise hukukuna göre, Katolik olan birinin Katolik olmayan veya Hristiyan olmayan biriyle evlenmesi anlamına gelen "karışık evlenme" yasaktır. Hristiyan olmayan biriyle yapılan evlilik geçersiz sayılmıştır. Katolik olmayan biriyle evlilik, doğacak çocuğun Katolik eğitimiyle yetiştirilmesi şartıyla sahîh sayılmıştır. Ortodoks bir Hristiyan ile Ortodoks olmayan vaftizli bir

⁵⁰ Ünal, "Hristiyanlıkta Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri," 290.

⁵¹ Ünal, "Hristiyanlıkta Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri," 284.

⁵² Efeslilere Mektup, (5/22-24).

⁵³ Aydın, "Aile", 197.

⁵⁴ Ataşalan, "Tevrat, İnciller ve Kur'an-ı Kerime Göre Aile Kavramı", 37.

⁵⁵ Vaftiz, daldırmak, suya batırmak gibi anlamlara gelir. Asli suçun, vaftiz ile giderilebileceğine inanılır. Bkz. Küçük, "Dinler Tarihi", 438.

Hristiyan'ın evliliğine izin verilmiştir. Protestanlık ise yabancıyla evlenmeyi serbest bırakmıştır.⁵⁶

Evliliğin en önemli özelliği bozulmazlığıdır. Bunun üç sebebi vardır. Birinci sebep: İki insan Allah huzurunda evlendiklerinde Allah nazarında tek insan oldukları kabul edilir. İkinci sebep: Evlilik, İsa ile kilise birliğini ifade eder. Eşlerin bu birliğe ihanet etmemesi gerektiğine inanılır. Üçüncü sebep: Nikâh esnasında rahip ellerini kadın ve erkeğin elleri üzerinde tutar ve Kutsal ruhu onlar üzerine çağırır. Bu şekilde kutsanan çiftlerin evliliğinin bozulmaması istenir. Bu üç sebepten dolayı boşanmaları söz konusu değildir. Bazı sebeplerden dolayı ayrılığa izin verilir ama başkası ile evlenme mümkün değildir.⁵⁷

İncil'e göre, "Kim karısını boşar ve başkasıyla evlenirse zina eder. Kadın, kocasını boşar ve başkasıyla evlenirse zina eder."⁵⁸ Bu şekildeki katı yaptırımlar, bazı Hristiyanların kilise dışında evlenmelerine ve boşanmalarına sebebiyet vermiştir. Ya da insanlar kâğıt üzerinde evli görünüp, evlilik dışı gayr-ı meşru ilişkiler içine girmişlerdir.⁵⁹

1.3.3. İslamiyet

İslamiyet, Hristiyanlık ve Yahudiliğe göre orta yolu benimsemiş bir dindir. İslamiyet'te ailenin kurulması ayet ve hadislerle teşvik edilmiştir. Neslin devamı ve sağlıklı bir aile kurumunun devamı için evlilik esastır. Hz. Peygamber, evlenmek istemeyen, kendilerini dünyadan soyutlamak isteyen sahabelere bunun doğru olmadığını, evliliğin kendisinin sünneti olduğunu ve bundan yüz çevirmemeleri gerektiğini söylemiştir.⁶⁰

⁵⁶ Ünal, "Hristiyanlıkta Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri", 287.

⁵⁷ Ünal, "Hristiyanlıkta Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri", 300.

⁵⁸ Markos, (10/11-12).

⁵⁹ Aydın, "Aile", 197.

⁶⁰ İbn Mâce, *Nikâh*, 1. (1845).

Evlilik, nefsin ve neslin korunması adına sağlam ve sağlıklı bir kurumdur. Bekâr kalmak, fitri ihtiyaçların başka şekillerde karşılanmasına sebep olur.⁶¹

Kur'an-ı Kerim aileyi, insanın huzur bulacağı bir yuva olarak tanımlamıştır.⁶² Huzurlu bir yuvanın yanında edepli bir hayat yaşayabilmek,⁶³ insan neslinin devamını sağlamak⁶⁴ İslamiyet'te ailenin temel amaçları arasında yer alır.⁶⁵

Hz. Peygamberin hadislerine bakıldığında, evliliğe teşvik ettiği görülür: "Nikâh benim sünnetimdir. Her kim bu sünnetimden yüz çevirirse o benden değildir."⁶⁶ Başka bir hadisinde, " Ey gençler cemaati! Sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa hemen evlensin. Zira evlilik gözü (haramdan) daha uzaklaştırıcı, namusu daha koruyucudur. Kimin gücü yetmiyorsa o da oruç tutmaya özen gösterebilir. Çünkü oruç şehveti azaltır." buyurmuşlardır.⁶⁷

İslamiyet, bir ailenin sağlam ve sağlıklı temellerle kurulabilmesi için eşler arasındaki kültürel ve ekonomik açıdan denkliliğe önem verir.⁶⁸

İslamiyet'te evlenmeden önce tarafların birbirini görmesine olumlu yaklaşımıştır. Hz. Peygamber, evleneceği kızı görmediğini söyleyen Muğire b. Şube'ye 'Git onu gör, ilerde anlaşmazlığa düşme, mutlu olmanız için bu ikiniz için de iyidir.' buyurmuştur.⁶⁹ Başka bir hadiste 'Allah, bir erkeğin kalbine, bir kadınla evlenme düşüncesi sokarsa, o kimsenin o kadına bakmasında bir günah yoktur.'⁷⁰

İslamiyet'te evlilik sünnettir. Ancak bazı durumlarda farz, vacip veya haram olabilmektedir. Evlenmediği zaman zina yapacağını bilen birinin evlenmesi farzdır. Evlenmediği zaman zinaya düşüp düşmeyeceğini kesin olarak bilmeyen biri için

⁶¹ Nihat Yatkın, "İslam'da Evlilik Ve Eş Seçiminde Dindarlığın Tercih Edilmesi," *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 33, (2010), s. 48-59.

⁶² Kur'an, *Rûm*, 30/21.

⁶³ Kur'an, *Nisâ*, 4/25.

⁶⁴ Kur'an, *Nisâ*, 4/11.

⁶⁵ Ataşalan, "Tevrat, İnciller ve Kur'an-ı Kerime Göre Aile Kavramı", 47.

⁶⁶ Buhâri, *Nikâh*, 1.

⁶⁷ Müslim, *Nikâh*, 1.

⁶⁸ Canatan, "*Aile Sosyolojisi*", 253.

⁶⁹ İbn Mâce, *Nikâh*, 9.

⁷⁰ İbn Mâce, *Nikâh*, 9.

evlilik vaciptir. Evlendiğinde karısına kötülük edeceğini düşünen, sorumluluğunu yerine getirmeyeceğini bilen birinin evlenmesi ise haramdır.⁷¹

İslamiyet'te aile yapısı, ataerkil özelliğe sahiptir. Kur'an'da erkeğin doğuştan fiziki üstünlüğü ve ailenin ekonomik sorumluluğu olduğu açıklanmıştır. "Allah'ın (iki cinse) birbirinden farklı özellik ve lütuflar bahşetmesi ve mallarından harcama yapmaları sebebiyle erkekler kadınların koruyucusudurlar."⁷² Hz. Muhammed bir hadisinde "Hepiniz birer idareciniz ve hepiniz idareniz altındakilerden sorumlusunuz. Devlet başkanı bir idarecidir ve o yönettiklerinden sorumludur. Erkek, ailesinin idarecisidir ve o idaresi altındakilerden sorumludur. Kadın, kocasının evinin idarecisidir ve o da idaresi altındakilerden sorumludur."⁷³ Bir hadiste "Kadınlar erkeklere Allah'ın emanetidir" buyurulmuştur.⁷⁴

Kadın ve erkeğin her biri için kendi konumuna göre üstlenmesi gereken sorumlulukları vardır. Ev işleri, temizlik, yemek, çocuk bakımı gibi birtakım işleri kimin yapacağı Kur'an veya hadislerde belirtilmemiştir. Ancak kadın fitratı gereği bunları yapmaya uygun yaratılmıştır. Yalnız bu gibi işler sadece kadının görevi değildir. Çünkü Hz. Peygamber evin asli ihtiyaçlarını karşılarken bunların yanında ev işlerinde eşine yardımcı olmuştur. Bazı rivayetlerde onun ayakkabısını kendisinin tamir ettiği, elbisesinin söküğünü kendisinin diktiği zikredilmektedir.⁷⁵

Hristiyanlıkta Hz. Âdem'i suça teşvik eden Hz. Havva olarak kabul edilirken, İslamiyet'te bu suçu işleyen şeytan olarak kabul edilir.⁷⁶ Bundan dolayı Hristiyanlığın kadına verdiği değer ile İslamiyet'in kadına verdiği değer çok farklıdır. İslam hukukuna göre, kadın ve erkek esas itibarıyla eşittir.⁷⁷

Müslüman olmayanlarla evlilik konusunda Kur'an, müşrikler ve ehli kitap olarak bir ayrıma gitmiştir. 'Müşrik kadınlar iman etmedikçe onlarla evlenmeyin.'⁷⁸ ayetinden anlaşılacağı üzere Müslüman bir erkek müşrik bir kadınla evlenemez. Ehli

⁷¹ Süleyman Ateş, *Kur'an'a Göre Evlenme Ve Boşanma*, (İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, t.y.), 4.

⁷² Kur'an, *Nisâ*, 4/34.

⁷³ Buhâri, *Nikâh*, 91.

⁷⁴ İbn Mâce, *Menâsik*, 84.

⁷⁵ Buhâri, *Nafakât*, 7.

⁷⁶ Kur'an, *Bakara* 2/36, *A'râf* 7/20.

⁷⁷ Aydın, "Aile", 199.

⁷⁸ Kur'an, *Bakara*, 2/221.

kitap kadınlarla iffet şartı ile evlenmeye izin verilmiştir. ‘...Gayri meşru ilişkide bulunmak veya gizli dost tutmak şeklinde değil de meşru bir nikâhla evlenmek şartıyla mümin kadınlardan iffetli olanlar ile sizden önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar -mehirlerini verdiğiniz takdirde- size helaldir.’⁷⁹ Bu ayete göre, müslüman bir erkek ehli kitap bir kadınla evlenebilirken, Müslüman bir kadın ehli kitap bir erkekle evlenemez.

İslamiyet’te boşanma hoş karşılanmamasına rağmen belli şartlarda izin verilmiştir. Boşanmadan önce çiftlerin kendi ailelerinde seçecekleri hakemlere başvurmaları esastır.⁸⁰ Bir hadiste ‘Allah’ın helal kıldıklarında en kötüsü boşanmadır.’ buyrulur.⁸¹

1.4. DİĞER DİNLERDE EVLİLİK

Aile kurumunun birçok dinde var olduğu görülmektedir. Yunanlılarda ailenin varlığını görmek mümkündür. Aile tanrıları, aile cemaatine ve onların oturduğu eve göre düzenlenmiştir. Yunanlılarda evlerinin ortasında yanan bir ocak vardır. Kült eşyaları, bu ocak ve yanan ateştir. Çünkü bu ocak ve yanan ateş, kutsal mekânı teşkil etmektedir.⁸²

Roma’da aile ataerkil bir yapıdadır. Kadın, evlenerek aile reisinin yani kocanın velayet ve vesayeti altına girmektedir. Çocukların eğitiminde erkek çocuklarla baba, kız çocuklarla anne, ilgilenir. Roma’da ailenin yaşadığı ev, dinî ve hukuki dokunulmazlığa sahiptir. Oraya sığınan bir kimse zorla çıkarılamaz ya da ev halkından biri zorla mahkeme önüne getirilemez. Eğer böyle bir şey olursa o kimse haneye tecavüz etmiş sayılır.⁸³

⁷⁹ Kur’an, *Mâide*, 5/5.

⁸⁰ Kur’an, *Nisâ*, 4/35.

⁸¹ Ebû Dâvud, *Talâk*, 3.

⁸² Canatan, “*Aile Sosyolojisi*”, 259.

⁸³ Aydın, “Aile”, 198.

Şintoizm, aileye dayanan bir dindir. Şintoistlerin aile kültürü; her Şintoist'in evin bir köşesinde bir dolap bulundurmasıdır. Dolapta tanrıya yönelik şarap testileri, çiçek vazoları, gaz lambası bulunmaktadır.⁸⁴

Hindistan'da eş seçiminde ailenin rolü olsa da cemaatin etkisi daha fazladır. Hindularda fert ve aile boy, klan ve kabilelerle anlam kazanır. Eş seçimi duygusallığa, kişisel arzulara göre değil, cemaate karşı dinî bir görevdir.⁸⁵

Budizm'de durum biraz daha farklıdır. Çünkü Budistler evliliğe çok sıcak bakmazlar. Bunun sebebi ise aile hayatının arzu ve hevesleri ateşlendirmesidir. Budizm'de temel amaç Nirvana'ya⁸⁶ ulaşmaktır. Nirvana'ya ulaşmak için bu arzu ve heveslerden korunmak gerekir.⁸⁷

Mısır'da aile, anaerkil bir yapıdadır. Baba değil anne merkezdedir. Evlendikten sonra kadın; anne olmak, yönetici olmak gibi görevlerle ailenin merkezinde olmuştur.⁸⁸

⁸⁴ Canatan, "*Aile Sosyolojisi*", 259.

⁸⁵ Canatan, "*Aile Sosyolojisi*", 260.

⁸⁶ Nirvana: Kesin kurtuluş olarak da isimlendirilir. Arzu ve ihtiraslardan, kötülüklerden arınma, ideal insan olma, hikmet olgunluğuna erişmek demektir. Küçük, "*Dinler Tarihi*", 291.

⁸⁷ Canatan, "*Aile Sosyolojisi*", 260.

⁸⁸ Canatan, "*Aile Sosyolojisi*", 260.

İKİNCİ BÖLÜM

İSLAM HUKUKUNDA EVLENME

2.1. KUR'AN'DA EVLENME OLGUSU

İslam dini evliliğin önemini vurgulamıştır. Biz burada Kur'an-ı Kerim'de yer alan evlilikle ilgili ayetlere yer vereceğiz. Sadece evliliğe teşvik ile ilgili ayetleri değil, aynı zamanda aile içi ilişkileri, sorumlulukları kapsayan ayetlere de yer verilecektir.

2.1.1. Eşlerin Yaratılışı

Kur'an-ı Kerim'de eşlerin yaratılması ile ilgili birçok ayet yer almaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan, ikisinden birçok kadın ve erkek üretilen yayan rabbinize itaatsizlikten sakının. Adını anarak birbirinizden dilek ve istekte bulunduğunuz Allah'a saygısızlıktan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir.⁸⁹

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
يَوْمُنَّ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ

⁸⁹ Kur'an, Nisâ, 4/1.

Allah size kendi cinsinizden eşler yarattı, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar türetti; sizi güzel ürünlerle rızıklandırdı. Onlar yine de batıla inanıp Allah'ın nimetine karşı nankörlük mü ediyorlar?⁹⁰

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

Ey insanlar! Şüphesiz sizi bir erkekten ve bir dişiden yarattık, tanışasınız diye sizi kavim ve kabilelere ayırdık, Allah katında en değerli olanınız O'na itaatsizlikten en fazla sakınanınızdır. Allah her şeyi hakkıyla bilmektedir, her şeyden haberdardır.⁹¹

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا

İnsan türünü sudan yaratıp onların arasında soy ve sıhriyet bağı kuran da O'dur. Rabbin üstün kudret sahibidir.⁹²

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَتَتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنُكَوِّنَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Sizi tek bir candan yaratan, kendisiyle mutlu olsun diye ondan da eşini yaratan O'dur. Erkek eşiyile beraber olunca kadın hafif bir yük yüklenir, onu bir süre taşır; hamileliği ağırlaşınca rableri olan Allah'a şu sözlerle yakarır: “And olsun, bize salih bir çocuk verirsen kesinlikle şükredenlerden olacağız!”⁹³

⁹⁰ Kur'an, *Nahl*, 16/72.

⁹¹ Kur'an, *Hucurât*, 49/13.

⁹² Kur'an, *Furkân*, 25/54.

⁹³ Kur'an, *A'râf*, 7/189.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size kendi türünüzden eşler yaratıp aranızda sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi de O'nun kanıtlarındandır. Doğrusu bunda iyi düşünen kimseler için dersler vardır.⁹⁴

Bu ayetlerde, eşlerin yaratılmasındaki hikmetlerden bahsetmektedir. Ayette nesillerin çoğalmasından, eşler arasındaki sevgi ve muhabbetten, birlikte mutlu olmaktan bahsetmektedir.

2.1.2. Evliliğin Meşruluğu

Evlilik, yasal bir kurumdur. Kur'an-ı Kerim bu konudan şöyle bahsetmektedir.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَحَلَّلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ اللَّاتِي آتَيْتَ أُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ خَالَكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ اللَّاتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا

Ey Peygamber! Mehirleri verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verip de elinin sahip olduğu kadınları, seninle birlikte hicret eden amca kızlarını, hala kızlarını, dayı kızlarını, teyze kızlarını, kendini peygambere mehirsiz olarak bağışlar da peygamber de onunla evlenmek isterse böyle bir mümin kadını da sana özgü diğer müminler hariç helal kıldık. Müminlere eşleri ve sahip oldukları kadınları hakkında

⁹⁴ Kur'an, *Rûm*, 30/21.

hangi kuralları geçerli kıldığımızı biliyoruz. Sana mahsus olanı güçlük çekmeyesin diye meşru kıldık. Allah çok bağışlayıcı, pek esirgeyicidir.⁹⁵

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُجَلَ لَكُمْ مِمَّا وَّرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ
مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ
الْفَرِيضَةِ إِنْ أَلَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

(Harp esiri olarak) sağ ellerinizin malik olduğu [sahibi olduğunuz] kadınlar (cariyeler) müstesna olmak üzere diğer bütün kocalı kadınlar(la evlenmeniz de size haram edildi. Bu yasaklar) üzerinize Allah'ın farzı olarak (yazılmıştır.) Onların dışında kalanları ise -namuslu ve zinaya sapmamış (insanlar) halinde (yaşamamız şartıyla) mallarınızla (mehir vermek veya satın almak suretiyle) ara(yıp nikâhla)manız için- size helal edildi. O halde onların hangisinden faydalandıysanız ücretini takdir edildiği şekilde verin. O mehrin miktarını tayin ettikten sonra aranızda gönül hoşluğu ile uyduğunuz şey (miktar) hakkında üstünüze bir vebal yoktur. Şüphesiz ki Allah hakkıyla bilicidir, mutlak hüküm ve hikmet sahibidir.⁹⁶

Nesillerin sağlıklı bir şekilde devamının, meşru evlilik ile mümkün olduğu bu ayetlerde vurgulanmıştır. Mehir vermek şartı ile evlilikler meşru kılınmıştır.

2.1.3. Evliliğe Teşvik

Kur'an-ı Kerim'in evliliği sıkça teşvik ettiği görülmektedir. Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُعْطِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ

عَلِيمٌ

⁹⁵ Kur'an, *Ahzâb*, 33/50. (Hasan Basri Çantay ve Diyanet Meâli, ayette ücret olarak geçen kavramı mehir olarak tercüme etmiştir.)

⁹⁶ Kur'an, *Nisâ*, 4/24. Hasan Basri Çantay, *Teşviri Kur'an Meâli*, (İstanbul: Risale Yayınları, 2015).

İçinizde evli olmayanları, köle/bekâr ve cariyeleriniz arasından da elverişli olanları evlendirin. Yoksulluk içinde iseler Allah lütfu ile onları ihtiyaçtan kurtarır. Allah'ın hazinesi geniştir, her şeyi bilmektedir.⁹⁷

وَلَيْسَتَّعْفَبِ الدِّينِ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّى يُعْطِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

Evlenme imkânı bulmayanlar, Allah lütfundan ihtiyaçlarını giderinceye kadar iffetlerini korusunlar.⁹⁸

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ فِتْيَانِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُم مِّنْ بَعْضٍ فَاَنْكِحُوهُنَّ بِإِذْنِ أَهْلِهِنَّ وَأَتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ
مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ

İçinizden mümin ve hür kadınlarla evlenmeye gücü yetmeyen kimse, ellerinizin altında bulunan mümin cariyeye kızlarınızdan alsın. Allah sizin imanınızı daha iyi bilmektedir. Birbirinizden türeyip gelmektesiniz. Öyleyse iffetli yaşamaları, zina etmemeleri, gizli dost tutmamaları şartıyla ve ailelerinin de izniyle onları nikâhlayıp alın. Mehirlerini de âdete uygun olarak verin.⁹⁹

Bu ayetlerde, bekârların evlendirilmesinden, eğer evliliğe güç yetirilemiyorsa iffetlerini korumalarından söz eder. Başka bir ifade ile zina edilmemesi ve iffetli yaşanması için evliliğin gerekli olduğundan bahsetmektedir.

⁹⁷ Kur'an, *Nûr*, 24/32.

⁹⁸ Kur'an, *Nûr*, 24/33.

⁹⁹ Kur'an, *Nisâ*, 4/25.

2.1.4. Evlenme Teklifi

Kur'an-ı Kerim'de evlenme teklifi ile ilgili ayet şöyledir:

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْرَمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابَ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

Bu kadınlarla evlenme isteğinizi üstü kapalı bildirmenizde veya içinizde saklamanız da bir sakınca yoktur. Allah onlara söyleyeceğinizi bilmektedir. Fakat meşru söz söylemeniz dışında onlarla gizli sözleşme yapmayın. Bekleme emri süresine ulaşmadıkça evlenme akdi yapmaya kalkışmayın. Bilin ki Allah içinizde olanları bilmektedir. Ondandır sakının ve bilin ki Allah çok bağışlayıcıdır, halîmdir.¹⁰⁰

Bu ayet, evlenmeye uygun görülen kadınlara yapılan evlenme teklifinden ve özellikle vefat iddeti bekleyen kadınlardan bahsetmektedir.

2.1.5. Eşler Arası İlişki

Kur'an-ı Kerim'de eşler arası ilişkiden bahseden ayetler şu şekildedir:

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَتُخْفِي فِي نَفْسِكَ مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

Bir zaman, Allah'ın kendisine lütufta bulunduğu, senin de lütüfkâr davrandığın kişiye, “Eşinle evlilik bağını koru, Allah'tan kork” demiştin. Bunu derken Allah'ın ileride açıklayacağı bir şeyi içinde saklıyordun, kendisinden çekinme hususunda Allah'ın önceliği bulunduğu halde sen halktan çekiniyordun. Zeyd onunla

¹⁰⁰ Kur'an, Bakara, 2/235.

beraber olduktan sonra müminlere, evlatlıklarının -kendileriyle beraber olup ayrıldıkları- eşleriyle evlenmeleri hususunda bir sıkıntı gelmesin diye seni o kadınla evlendirdik. Allah'ın emri elbet yerine getirilecektir.¹⁰¹

وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ
وَأَحْضَرْتَ الْأَنْفُسَ الشُّحَّ وَإِن تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

Eğer bir kadının kocasının kötü muamelesinden yahut yüz çevirmesinden endişe ederse aralarında bir uzlaşmaya varmalarında onlara günah yoktur ve sulh hayırlıdır. Nefisler de cimriliğe meyillidir. Eğer güzel davranır ve Allah'a itaatsizlikten sakınırsanız bilin ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.¹⁰²

وَإِن خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا

Eğer karı kocanın aralarının açılmasından korkarsanız, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Düzeltmek isterlerse Allah aralarını bulur; şüphesiz Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır.¹⁰³

Bu ayetler, sağlıklı bir yuva için eşlerin arası bozulduğunda düzeltilmesi, evlilik bağının korunması, sıkıntılı zamanlarda dışarıdan yardım alınmasından bahsetmektedir.

¹⁰¹ Kur'an, *Ahzâb*, 33/37.

¹⁰² Kur'an, *Nisâ*, 4/128.

¹⁰³ Kur'an, *Nisâ*, 4/35.

2.1.6. Çok Kadınla Evlilik

Kur'an-ı Kerim çok kadınla evlilikten şu şekilde bahsetmektedir:

وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُفْسِدُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَنِّي وَثَلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاجِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ آذَنِي أَلَّا تَعُولُوا

Yetimlerin hakkına riayet edemeyeceğinizden korkarsanız, beğendiğiniz kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın. Haksızlık etmekten korkarsanız tek kadın veya mülkiyetinizde bulunan cariye ile yetinin; bu, adaletten ayrılmamanız için en uygun olanıdır.¹⁰⁴

Bu ayette çok kadınla evlilik teşvik edilmemiş, aksine adaleti sağlamak koşulu ile müsaade edilmiştir.

2.1.7. Eşler Arası Denge

Kur'an-ı Kerim'in eşler arasında denge ile ilgili ayeti şu şekildedir:

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

Ne kadar üzerine düşseniz de kadınlar arasında adil davranmaya güç yetiremezsiniz; bari birine büsbütün kapılıp da diğerini askıda imiş gibi bırakmayın. Eğer arayı düzeltir ve Allah'a itaatsizlikten sakınırsanız bilin ki Allah çok bağışlayıcıdır, engin rahmet sahibidir.¹⁰⁵

Bir önceki ayette ifade edildiği gibi eşler arasında adaleti sağlamanın pek mümkün olmadığı belirtilmiştir.

¹⁰⁴ Kur'an, *Nisâ*, 4/3.

¹⁰⁵ Kur'an, *Nisâ*, 4/129.

2.1.8. Gayri Müslim Kadınla Evlilik

Gayri müslim kadınlarla evlenme ile ilgili ayet Kur'an-ı Kerim de şu şekildedir:

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلٌّ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ
وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ
وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

Bugün size iyi ve temiz nimetler helal kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği size helaldir, sizin yiyeceğiniz de onlara helaldir. Gayri meşru ilişkide bulunmak veya gizli dost tutmak şeklinde değil de meşru bir nikâhla evlenmek şartıyla mümin kadınlardan iffetli olanlar sizden önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar –ücretlerini verdiğiniz takdirde- size helaldir. Kim inanmayı reddederse ameli kesinlikle boşa gider. O ahirette de hüsrana uğrayanlardandır.¹⁰⁶

Bu ayet, kitap ehli kadınlarla evliliğe müsaade edildiğinden bahsetmektedir.

2.1.9. Evlenme Yasağı

Evlenme yasağı ile ilgili birçok ayet bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şöyledir:

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَ وَلَامَةً مُؤْمِنَةً خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ
حَتَّى يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ
وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Şundan emin olun ki imanlı bir cariye, sizin hoşunuza gitse de müşrik bir hür kadından iyidir.

¹⁰⁶ Kur'an, Mâide, 5/5.

İman etmedikleri sürece Allah'a ortak koşan erkeklerle de kadınlarınızı evlendirmeyin. Şundan da emin olun ki imanlı bir köle, sizin hoşunuza gitse bile müşrik bir hür kişiden daha iyidir. Onlar insanları ateşe çağırırlar, Allah ise izni ile cennete ve bağışlanmaya çağırır, gerektiğinde hatırlasınlar diye insanlara ayetlerini açıklar.¹⁰⁷

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا

Geçmişte olanlar bir yana, babalarınızın nikâhladığı kadınlarla evlenmeyin çünkü bu bir edepsizliktir, iğrenç bir şeydir ve kötü bir yoldur.¹⁰⁸

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّن الرِّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِّن نِّسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ فَإِن لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُم بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَن تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا

Anneleriniz, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşin kızları, kız kardeşin kızları, sizi emziren anneleriniz, süt bacılarınız, eşlerinizin anneleri, kendileriyle birleştiğiniz eşlerinizden olup evlerinizde bulunan üvey kızlarınız size haram kılındı. Eğer onlarla birleşmiş değilseniz kızlarınızı almanızda size bir sakınca yoktur. Kendi sulbünüzden olan oğullarınızın eşleri ve iki kız kardeşi birden almak da size haram kılındı, ancak geçen geçmiştir, Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.¹⁰⁹

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِن عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآتُوهُنَّ مَا أَنْفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَن تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُوفَرِ وَاسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَ أَلْوَا مَا أَنْفَقُوا ذَلِكَمُ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

¹⁰⁷ Kur'an, Bakara, 2/221.

¹⁰⁸ Kur'an, Nisâ, 4/22.

¹⁰⁹ Kur'an, Nisâ, 4/23.

Ey iman edenler! Mümin kadınlar göç ederek size geldiklerinde -onların imanlarını Allah daha iyi bilmekle beraber- siz onları sınavın. Eğer mümin olduklarını anlarsanız, onları kâfirlere iade etmeyin. Bunlar onlara helal değildir, onlar da bunlara helal olmaz. Onlara (kocalarına) harcadıklarını (mehirleri) geri verin. Ücretlerini ödediğiniz takdirde bu kadınlarla evlenmenizde bir sakınca yoktur. Kâfir kadınları nikâhınız altında tutmayın. Siz harcadığınızı (verdiğiniz mehuri) isteyin, onlar da harcadıklarını istesinler. Allah'ın hükmü işte budur. Aranızda hükmünü böyle veriyor. Allah hakkıyla bilmektedir, hüküm ve hikmet sahibidir.¹¹⁰

الرَّانِي لَا يَنْكُحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكُحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

Zina eden erkek ancak zinakâr veya müşrik bir kadınla evlenir, zina eden kadınla da ancak zinakâr veya müşrik bir erkek evlenir. Bu müminlere haram kılınmıştır.¹¹¹

Kur'an-ı Kerim iman etmeyen kadınlarla evlenmeye izin vermemiştir. Üvey anne ile yapılan evliliklerin (İslâmiyetten önce var olan makt nikâhı) yasaklandığı Kur'an da bildirilmiştir. Ayette evlenilmesi yasak olanlar sıralanmıştır.

2.1.10. Boşanma

Kur'an-ı Kerim'de boşanma ile ilgili ayetler şu şekildedir:

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُورَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنِ أَطَعْتُمُ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا

¹¹⁰ Kur'an, *Mümtehine*, 60/10.

¹¹¹ Kur'an, *Nûr*, 24/3.

Erkekler kadınların koruyucusudurlar.¹¹² O sebeple ki Allah onlardan kimini (erkekleri) kiminden (kadınlardan) üstün kılmıştır. Bir de (erkekler onları) mallarından infak etmektedirler. İyi kadınlar itaatli olanlardır. Allah kendi (hak)larını nasıl koruduysa onlar da öylece göze görünmeyi koruyanlardır. Şerlerinden, serkeşliklerinden yıldığınız kadınlara gelince: Onlara (evvela) öğüt verin (vazgeçmezlerse) kendilerini yataklar(ın)da yalnız bırakın. (Yine kâr etmezse) dövün. Size itaat ederlerse aleyhlerinde bir yol aramayın. Çünkü Allah çok yücedir. Çok büyüktür.¹¹³

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَةٍ تَعْتَدُونَهَا فَمَتَّعُوهُنَّ وَسَرَخُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا

Ey iman edenler! Mümin kadınlarla evlenme akdi yapıp da sonra birleşmeden onları boşadığınızda onlar üzerinde, hesaplayıp bekleteceğiniz bir iddet hakkınız yoktur. Onları bir şeyler vererek memnun ediniz ve güzellikle boşayınız.¹¹⁴

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَجِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرثُوا النِّسَاءَ كَرَاهًا وَلَا تَعْضَلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَيْنَهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا

Ey iman edenler! Kadınlara zorla varis olmanız size helal değildir. Apaçık bir edepsizlik yapmadıkça, onlara verdiğinizin bir kısmını ele geçirmek için -evlenme ve boşanma konusunda- engel çıkarmayın. Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmazsanız, Allah'ın hakkınızda çok hayırlı kılacağı bir şeyden de hoşlanmamış olabilirsiniz.¹¹⁵

¹¹² Kavvâm kelimesi قام kelimesinin ism-i fail olup ayakta tutan, koruyan anlamlarına da gelmektedir. Bazı meallerde bu anlam tercih edilmiştir. Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an-ı Kerim Meâli*, (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2017).

¹¹³ Kur'an, *Nisâ*, 4/34. Çantay, "Tefsirli Kur'an Meâli".

¹¹⁴ Kur'an, *Ahzâb*, 33/49.

¹¹⁵ Kur'an, *Nisâ*, 4/19.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ
وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ
بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا

Ey peygamber! Kadınları boşayacağımız zaman iddetlerini gözeterek boşayın. Ve bekleme sürelerini iyice hesap edin. Rabbiniz Allah'a saygısızlıktan sakının. Apaçık bir hayâsızlık yapmış olmadıkça, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Bunlar Allah'ın koyduğu sınırlardır. Kim Allah'ın koyduğu sınırları aşarsa aslında kendisine yazık etmiş olur. Bilemezsin ki; belki Allah bundan sonra yeni bir durum ortaya çıkarır.¹¹⁶

فَإِذَا بَلَغَ الْأَجَلَ عَوَّلَهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارَقَهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوِي عَدْلٍ مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ
لِلَّهِ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا

Sürelerinin sonuna ulaştıklarında onları ya uygun biçimde tutun yahut onlardan uygun biçimde ayrılın; içinizde adaletli iki kişiyi şahit tutun ve şahitliği Allah için özenle yerine getirin. İşte Allah'a ve ahiret gününe inananlara öğütlenen budur. Kim Allah'a saygısızlıktan sakınırsa, Allah kendisine bir çıkış yolu gösterir.¹¹⁷

İslam'da boşanma, teşvik edilmemiş, ancak müsaade edilmiştir. Eşler arasında anlaşmazlık varsa son çare olarak boşanma düşünülmelidir. Ayet, iki tarafın da hakkı gözetilerek, şahitler ile iddet süresi de göz önünde bulundurularak boşanmanın gerçekleştirilmesinden bahsetmektedir.

¹¹⁶ Kur'an, *Talâk*, 65/1.

¹¹⁷ Kur'an, *Talâk*, 65/2.

2.2. HADİSLERDE EVLENME OLGUSU

Evliliğin kutsal bir kurum oluşu İslamiyet'in ikinci kaynağı olan hadislerle de desteklenip teşvik edilmiştir. Biz bu bölümde Hz. Peygamberin evlilik ile ilgili bazı hadislerini vereceğiz.

2.2.1. Evliliğe Teşvik

Hz. Peygamber'in evliliğe teşvik ettiği hadislerden bazıları şu şekildedir:

عن عبد الله بن مسعود قال خرجنا مع النبي صلى الله عليه وسلم ونحن شباب لا نقدر على شيء فقال
يا معشر الشباب ! عليكم بالباء فإنه أغض للبصر وأحصن للفرج فمن لم يستطع منكم الباءة فعليه بالصوم فإن
الصوم له وجاء

Abdullah b. Mes'ud (r.a.)'dan rivayete göre, O şöyle demiştir: Bir gün Resûlullah (s.a.s.) ile beraber çıkmıştık. Bizler hiçbir şeye gücü yetmeyen gençlerdik bize hitaben şöyle dedi: “Ey gençler topluluğu, evleniniz, çünkü evlilik gözü korur; namusu muhafaza eder. Evlenmeye gücü yetmeyenleriniz ise oruç tutsun, çünkü oruç [şehvete karşı] kalkandır.”¹¹⁸

عن أبي أيوب قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أربع من سنن المرسلين الحياء والتعطر والسواك
والنكاح.

Ebû Eyyûb (r.a.)'den rivayete göre Resûlullah (s.a.s) şöyle dedi: “Dört şey tüm peygamberlerin sünnetlerindedir: Utanma, güzel koku, misvak ve evlenmek.”¹¹⁹

¹¹⁸ Tirmizi, *Nikâh*, 1, (1081).

¹¹⁹ Tirmizi, *Nikâh*, 1, (1080).

وعن أبي هريرة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ: تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعِ خِصَالٍ: لِمَالِهَا، وَلِحَسَبِهَا، وَلِجَمَالِهَا، وَلِدِينِهَا. فَأَظْفَرُ بِذَاتِ الدِّينِ، تَرَبَّتْ يَدَاكَ

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet olduğuna göre, Resûlullah (s.a.s) şöyle demiştir: “Kadınlarla dört özellik için evlenilir: Malı için, şerefi için, güzelliği için, dindarlığı için. Elleri toprak olası, sen dindar olanı seç!”¹²⁰

عن أبي هريرة قال، قال رسول الله صلى الله عليه و سلم إذا خطب إليكم من ترضون دينه وخلقه فزوجوه إلا تفعلوا تكن فتنة في الأرض وفساد عريض

Ebû Hüreyre (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre O şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s) şöyle dedi: “Dinini ve ahlakını beğendiğiniz bir kimse kızınıza talip olursa onu [kızınızla] evlendiriniz. Böyle yapmazsanız yeryüzünde fitne ve büyük bir ahlaki bozulma meydana gelir.”¹²¹

وعن ابن عمر بن العاص رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ: الدُّنْيَا مَتَاعٌ، وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ

Abdullah b. Amr b. As (r.a.)’dan rivâyete göre, Resûlullah (s.a.s) şöyle demiştir: “Dünya bir metadır. Dünya metanın en hayırlısı salih kadındır.”¹²²

عن ابي هريرة قال قيل لرسول الله اي النساء خير قال التي تسره اذا نظر و تطيعه اذا امر ولا تخالفه في نفسها ومالها بما يكره

Ebû Hüreyre (r.a.)’den rivâyete göre, Resûlullah (s.a.v)’e: “Hangi kadınlar daha hayırlıdır?” diye soruldu. Resûlullah (s.a.v)’de şöyle buyurdu: “Kocası

¹²⁰ Ebû Dâvud, *Nikâh*, 2, (2047).

¹²¹ Tirmizi, *Nikâh*, 3, (1084).

¹²² Nesâî, *Nikâh*, 15, (3180).

kendisine baktığı an onu neşelendiren, emrettiğinde ona itaat eden, kocasının hoşlanmadığı şeyi malında ve kendinde bulundurmayan kadın.”¹²³

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ.

Abdullah b. Amr (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s) şöyle demiştir: “Sizin en hayırlınız, eşlerine en hayırlı olanınızdır.”¹²⁴

H.z. Peygamber, evlilik çağına gelmiş ve evliliğe maddi olarak, gücü yetenlere evliliği tavsiye etmiştir. Evliliğin namusu koruduğu, insanların arasında ahlaki bozulmayı engellediği hadislerde bahsedilmiştir.

2.2.2. Fakirlerin Evlendirilmesi

H.z. Peygamber’in fakirlerin evlendirilmesiyle ilgili hadisi şu şekildedir:

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ جِئْتُ أَهْبُ لَكَ نَفْسِي قَالَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَعَدَ النَّظَرَ فِيهَا وَصَوَّبَهُ ثُمَّ طَأَطَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأْسَهُ فَلَمَّا رَأَتْ الْمَرْأَةُ أَنَّهُ لَمْ يَفْضُ فِيهَا شَيْئًا جَلَسَتْ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكَ بِهَا حَاجَةٌ فَرَوِّجْ بِهَا فَقَالَ وَهَلْ عِنْدَكَ مِنْ شَيْءٍ قَالَ لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ أَذْهَبَ إِلَى أَهْلِكَ فَانظُرْ هَلْ تَجِدُ شَيْئًا فَذَهَبَ ثُمَّ رَجَعَ فَقَالَ لَا وَاللَّهِ مَا وَجَدْتُ شَيْئًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انظُرْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ فَذَهَبَ ثُمَّ رَجَعَ فَقَالَ لَا وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ وَلَكِنْ هَذَا إِزَارِي قَالَ سَهْلٌ مَا لَهُ رِذَاءٌ فَلَهَا نِصْفُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا تَصْنَعُ بِإِزَارِكَ إِنْ لَبِستَهُ لَمْ يَكُنْ عَلَيْهَا مِنْهُ شَيْءٌ وَإِنْ لَبِستَهُ لَمْ يَكُنْ عَلَيْكَ مِنْهُ شَيْءٌ فَجَلَسَ الرَّجُلُ حَتَّى إِذَا طَالَ مَجْلِسُهُ قَامَ فَرَأَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُؤَلِّيًا فَأَمَرَ بِهِ فَدَعِيَ فَلَمَّا جَاءَ قَالَ مَاذَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ قَالَ مَعِيَ سُورَةٌ كَذَا وَسُورَةٌ كَذَا عَدَدَهَا فَقَالَ تَقْرُؤُهُنَّ عَنْ ظَهْرِ قَلْبِكَ قَالَ نَعَمْ قَالَ أَذْهَبَ فَقَدْ مَلَكْتُكُمَا بِمَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ

¹²³ Nesâi, *Nikâh*, 14, (3231).

¹²⁴ İbn Mâce, *Nikâh*, 50, (1978).

Sehl ibn Sa'd es-Sâidî (r.a) şöyle demiştir: Resûlullah (s.a.s)'a bir kadın geldi: Ya Resûlullah! Ben nefsimi sana hibe etmeye geldim, dedi. [Râvî] dedi ki: Rasûlullah kadına baktı, bakışını kadın üzerinde yukarı kaldırdı, aşağıya indirdi, sonra da Resûlullah başını eğdi. Kadın, Resûlullah'ın kendisi hakkında bir şey söylemediğini görünce oturdu. Bu sırada sahabelerinden bir adam ayağa kalktı: Ya Resûlullah! Eğer senin bu kadına bir hacetin yoksa, beni bu kadınla evlendir, dedi. Rasûlullah: "Yanında bir şey var mı?" dedi. O sahabi: Hayır vallahi Ya Resûlullah! dedi. Resûlullah: "Ailenin yanına git de, bak bir şey bulacak mısın?" dedi. Bunun üzerine o zât gitti, sonra dönüp geldi: Hayır vallahi, hiç bir şey bulamadım, dedi. Resûlullah: "Bak, demirden bir yüzük olsa da olur" dedi. Sahâbî dönüp geldi: Hayır, Ya Rasûlallah! Demirden bir halka bile bulamadım. Lâkin şu izârım (etek) var -Râvî Sehl: (bu kişinin izârı üzerine giyecek) ridâsı yoktu, dedi-, bu izârımın yarısı kadının olsun, dedi. Resûlullah: "Sen izârınla ne iş yapabilirsin (neye yarar)? Onu sen giyersen kadının üstünde ondan bir şey bulunmaz, açıkta kalır; onu kadın giyerse senin üzerinde bir şey olmaz (sen çıplak kalırsın)" buyurdu. Bu söz üzerine adamcağız oturdu. Nihayet bu oturuşu uzayınca da kalkıp gitti. Rasûlullah bu kişinin dönüp üzgün olarak gittiğini gördü, onun çağırılmasını emretti. Adam gelince: "Kur'an'dan ezberinde ne var?" diye sordu. Adam: Ezberimde şu sure var, şu sure var! dedi. Bunun üzerine Resûlullah: "Sen bu sureleri ezberinden okuyor musun?" dedi. O: "Evet okuyorum, dedi. Resûlullah: "Git, Kur'an'dan ezberindeki bu surelerle seni bu kadına evlendirdim" dedi.¹²⁵

Evlilik teşvik edilen bir kurumdur. Bu teşvik sadece zengin olanlar için değil, durumu olmayanlar için de geçerlidir. Hz. Peygamber mehir verecek durumu olmayan bir sahabe için Kur'an'dan ezbere bildiği birkaç sureyi mehir olarak kabul edip evlenmesine müsaade etmiştir.

¹²⁵ Buhâri, *Nikâh*, 15.

2.2.3. Evlenmeme Yasağı

Hz. Peygamber'in evlenmeme yasağı ile ilgili hadisi şu şekildedir:

عَنْ سَعْدِ ، قَالَ : لَقَدْ رَدَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونِ التَّبَّطُلِ ، وَلَوْ أُذِنَ لَهُ
لَاخْتَصَمْنَا .

Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) şöyle demiştir: “(And olsun ki) Resûlullah (s.a.s) Osman bin Maz'ûn (r.a)'un evlenmekten imtina etmesini menetti. Eğer ona izin verseydi biz hadımlaşırdık.”¹²⁶

Evlilik konusunda bu denli hassas olan İslâm dini, evlenmemeye izin vermemiştir.

2.2.4. Başkasının İstediği Kıza Talip Olma

Hz. Peygamber'in başkasının istediği kıza talip olma ile ilgili hadisi şu şekildedir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَخْطُبُ الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ .

Ebû Hureyre (r.a)'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s) şöyle demiştir: “Kişi, kardeşinin [bir kadınlı] sözlenmesi üzerine söz yapmasın [o kadına talip olmasın].”¹²⁷

İnsanlar arası ilişkilerin ve kurulacak ailenin selameti için başkasının talip olduğu kıızı bir başkasının istemesine Hz. Peygamber müsaade etmemiştir.

¹²⁶ İbn Mâce, *Nikâh*, 2, (1848).

¹²⁷ İbn Mâce, *Nikâh*, 10, (1867).

2.2.5. Veli İzni

Hız. Peygamber'in evlilikte veli izni ile ilgili hadisi Şu Şekildedir:

عَنْ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ.

Ebû Musa el-EŞ'âri'den rivayet edildiğine göre; Resûlullah Şöyle demiştir: "Velisiz nikâh olmaz."¹²⁸

Bu hadiste nikâhta veli izninden bahsedilmektedir. Sosyal ilişkilerde, aile ve akraba bağları açısından evlilikte aile izni önemlidir.

2.2.6. Hür Kadınla Evlilik

Hız. Peygamber'in hür kadınla evlilik ile ilgili hadisi Şu Şekildedir:

أَنَّ بِنَ مَالِكٍ يَقُولُ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : مَنْ أَرَادَ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ طَاهِرًا مُطَهَّرًا ، فَلْيَتَزَوَّجِ الْحَرَائِرَ.

Enes bin Mâlik (r.a.) Şöyle demiştir: Resûlullah'ın Şöyle dediğini duydum: "Her kim temiz ve temizlenmiŐ olarak Allah'a kavuŐmak isterse, hür kadınlarla evlensin."¹²⁹

Günümüzde bu konunun rneği olmasa da evlenirken kadının hr olması, Hız. Peygamber tarafından tavsiye edilen bir konudur.

¹²⁸ İbn Mâce, *Nikâh*, 15, (1881).

¹²⁹ İbn Mâce, *Nikâh*, 8, (1862).

2.2.7. Bakire Kızla Evlilik

Hız. Peygamber'in bakire kız ile evlilik konusundaki hadisi şu şekildedir:

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَلَقِيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : أَتَزَوَّجْتَ يَا جَابِرُ ؟ قُلْتُ : نَعَمْ ، قَالَ : أَيْكُرًا أَوْ ثَيِّبًا ؟ قُلْتُ : ثَيِّبًا ، قَالَ : فَهَلَّا بِكُرًا تُلَاعِبُهَا ؟ قُلْتُ : كُنَّ لِي أَحْوَاتٌ ، فَخَشِيتُ أَنْ تَدْخُلَ بَيْنِي وَبَيْنَهُنَّ ، قَالَ : فَذَلِكَ إِذْنٌ .

Câbir bin Abdillâh (r.a.) şöyle demiştir: Resûlullah zamanında bir kadınla evlendim. Sonra Resûlullah'a rastladım. "Evlendin mi Ya Câbir?" diye sordu. "Evet (Evlendim)" diye cevap verdim. "Bakire (kız) mı, yoksa dul mu?" diye sordu. "Dul", diye cevap verdim. "Niçin birbirinizle oynaşacağınız bir bakire ile evlenmedin?" dedi. "Kız kardeşlerim vardı. Benimle kız kardeşlerim arasına girmesinden korktum." dedim. "O zaman, tamam." dedi.¹³⁰

Bakire kız ile evlilik Hız. Peygamber'in tavsiyeleri arasında yer alır. Evlilik içi ilişkileri artıracığı düşüncesiyle tavsiye edilmiş olması muhtemeldir.

2.2.8. Doğurgan Kadınla Evlilik

Hız. Peygamber'in doğurgan kadınla evlilik konusundaki hadisi şöyledir:

عَنْ مَعْقَلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ فَقَالَ: إِنِّي أَصَبْتُ امْرَأَةً دَاتَ حَسَبٍ وَجَمَالٍ لَكِنَّا لَا تَلِدُ، أَفَاتَزَوَّجُهَا؟ قَالَ: ثُمَّ آتَاهُ الثَّانِيَةَ، فَهَاهُ. ثُمَّ آتَاهُ الثَّلَاثَةَ، فَقَالَ: تَزَوَّجُوا الْوُدُودَ الْوُلُودَ، فَإِنِّي مُكَاتِّرٌ بِكُمْ أُمَّم.

Ma'kıl b. Yesar (r.a.)'dan rivâyete göre, şöyle demiştir: Bir adam Resûlullah (s.a.s)'e gelerek; "Ben asil ve güzel bir kadın buldum fakat kısır, çocuk doğurmuyor. Onunla evlenebilir miyim?" diye sordu. Resûlullah (s.a.s), onunla evlenmekten onu yasakladı. Adam ikinci defa geldi, üçüncü defa geldi. Resûlullah

¹³⁰ İbn Mâce, *Nikâh*, 7, (1860).

(s.a.s) yine yasakladı ve şöyle buyurdu: “Doğurucu ve sevimli kadınlarla evlenin zira ben kıyamet gününde sizin çokluğunuzla övüneceğim.”¹³¹

H.z. Peygamber, neslin devamı için doğurgan kadınlarla evlenmeyi tavsiye etmiştir.

2.2.9. Cariye ile Evlilik

H.z. Peygamber’in cariye ile evlilik konusundaki hadisi şöyledir:

عن أبي موسى قال، قال رسول الله صلى الله عليه و سلم " من أعتق جاريته وتزوجها كان له أجران "

Ebû Musa (r.a.)’dan rivayete göre Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: “Cariyesini hürriyete kavuşturup da onunla evlenen kimseye iki (kat) ecir vardır.”¹³²

Günümüzde cariyelik ve kölelik yoktur. Cariyeyi hürriyetine kavuşturup sonra onunla evlenene, daha fazla ecir verileceği H.z. Peygamber tarafından ifade edilmiştir.

2.2.10. Evlenilecek Kadına Bakma

H.z. Peygamber’in evlenilecek kadına bakmayla ilgili hadisi şöyledir:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ، أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَرَادَ أَنْ يَتَزَوَّجَ امْرَأَةً ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
اذهب فانظر إليها ، فإنه أحرى أن يؤدم بينكما ، ففعل ، فنزَّوجَهَا ، فذكرَ مِنْ مُوَافَقَتِهَا .

Enes bin Mâlik (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre, Muğire bin Şu’be (r.a.) bir kadınla evlenmek istedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.s) ona: “Git o kadına bak.

¹³¹ Nesâi, *Nikâh*, 11, (3175).

¹³² Ebû Dâvud, *Nikâh*, 5, (2053).

Çünkü bakman (evlendiğinizde) aranızda ülfet ve sevginin devam etmesi için daha uygundur.” buyurdu.¹³³

Bu hadis, evlenecek çiftlerin birbirlerini görmelerinde bir sakınca olmadığından bahsetmektedir. Evliliğin sürekliliği, aradaki sevgi ve muhabbet için, nikâh öncesi tarafların birbirlerini görmelerini Hz. Peygamber tavsiye etmiştir.

2.2.11. Nikâhı Duyurma

Hz. Peygamber’in nikâhın duyurulmasıyla ilgili hadisleri şöyledir:

عَنْ عَائِشَةَ ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : اُغْلُوا النِّكَاحَ ، وَاضْرِبُوا عَلَيْهِ بِالْغُرْبَالِ.

Aişe (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre Peygamber (s.a.s) şöyle demiştir: “Bu evlenme işini (halka) duyurun ve bunun için def çalınız.”¹³⁴

وَعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَاطِبِ الْجَمْعِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: فَصَلُّ مَا بَيْنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ الدُّفَّ وَالصَّوْتُ فِي

النِّكَاحِ.

Muhammed bin Hâtib (r.a.)’dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur: “Helâl (birleşme) ve haram (birleşme) arasındaki fark, evlenmekte def çalmak ve duyurmaktır.”¹³⁵

Nikâhın amacı onun duyurulmasıdır. İnsanların yanlış düşünmelerine sebep olmamak için nikâhın duyurulması gereklidir.

¹³³ İbn Mâce, *Nikâh*, 9, (1865).

¹³⁴ İbn Mâce, *Nikâh*, 20, (1895).

¹³⁵ İbn Mâce, *Nikâh*, 20, (1896).

2.2.12. İstemediği Halde Zorla Evlendirilme

Hız. Peygamber'in zorla evlendirilme ile ilgili hadisleri şöyledir:

عن أبي هريرة أن النبي صلى الله عليه وسلم قال " لا تنكح الثيب حتى تستأمر ولا البكر إلا بإذنها " قالوا يارسول الله وما إذنها ؟ قال " أن تسكت "

Ebû Hüreyre (r.a.)'den rivayet olduğuna göre, Peygamber (s.a.s) şöyle buyurmuştur: "Açıkça izni alınmadan dul kadın evlendirilemez, kız da ancak rızası alınarak evlendirilebilir." (Ashâb-ı kiram) "Ey Allah'ın Resulü, onun rızası nasıldır?" diye sormuşlar, (Peygamber (s.a.s) de:) "Susmasıdır" demiştir.¹³⁶

عن ابن عباس أن جارية بكرا أتت النبي صلى الله عليه وسلم فذكرت أن أباه زوجها وهي كارهة فخيرها النبي صلى الله عليه وسلم

İbn Abbas (r.a.)'dan rivayet olduğuna göre, "Genç bir kız Peygamber (s.a.s)'e gelerek kendisi istemediği halde babasının onu birisiyle evlendirdiğini şikâyet etmiş. Peygamber (s.a.s)'de kızını serbest bırakmıştır."¹³⁷

عن خنساء بنت خدام الأنصارية أن أباه زوجها وهي ثيب فكرهت ذلك فجاءت رسول الله صلى الله عليه وسلم فذكرت ذلك له فرد نكاحها

Hansa bint Hıdam el-Ensâriyye'den rivayet olduğuna göre, "Kendisi dul bir kadın iken babası onu (iznini almadan) evlendirmiş. Kendisi buna razı olmamış, Resûlullah (s.a.s)'a gidip durumu anlatmış, Resûlullah (s.a.s) de onun nikâhını bozmuştur."¹³⁸

¹³⁶ Ebû Dâvud, *Nikâh*, 22, (2092).

¹³⁷ Ebû Dâvud, *Nikâh*, 23, (2096).

¹³⁸ Ebû Dâvud, *Nikâh*, 25, (2101).

Nikâhın şartlarından biri de evlenecek kişinin rızasıdır. Rıza alınmadan zorla evlendirilme yasaklanmıştır.

2.2.13. Evlenme Yasağı

Hız. Peygamber'in evlenme yasağı ile ilgili hadisleri şöyledir:

عن أبي هريرة قال, قال رسول الله صلى الله عليه وسلم " لا تتكح المرأة على عمته ولا العمه على بنت أخيها ولا المرأة على خالتها ولا الخالة على بنت أخيها ولا تتكح الكبرى على الصغرى ولا الصغرى على الكبرى "

Ebû Hureyre (r.a.)'den rivayetle Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: “Kadın halasının üstüne, hala da erkek kardeşinin kızı üstüne; kadın teyzesinin üstüne, teyze de kız kardeşinin kızı üstüne nikâh edilemez. Büyük küçük üstüne, küçük de büyük üstüne nikâh edilemez.”¹³⁹

عَنْ عَائِشَةَ ، قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ.

Âişe (r.a.)'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur: “Neseb (soy) sebebi ile (nikâhlanması) haram olanlar süt sebebi ile de haramdırlar.”¹⁴⁰

Bu hadislerde evlenilmesi yasak olanlardan bahsedilmiştir. Akraba ilişkileri ve sağlık açısından da bu yasaklar önemlidir.

¹³⁹ Ebû Dâvud, *Nikâh*, 12, (2065).

¹⁴⁰ İbn Mâce, *Nikâh*, 34, (1937).

2.3. İSLAM HUKUKU

Evlenmenin kişilere, topluma hatta tüm insanlığa fayda sağlayacak olumlu yönleri vardır. Bu nedenle İslamiyet, evliliği son derece ciddiyetle ele almıştır. Kur'an'da evlilik "misâk-ı galiz" yani kuvvetli, sağlam bir söz olarak tanımlanır.¹⁴¹ Hz. Peygamber bir hadisinde bu konuya şöyle temas etmiştir: "Üç şey vardır ki bunların ciddisi de ciddi, şakası da ciddidir. Bunlar; nikâh, talâk ve rec'at."¹⁴²

Burada nikâhın tanımına kısaca yer verip cahiliyede olan nikâhların günümüzde devam edip etmeyeceğini araştıracağız.

2.3.1. Nikâhın Tanım

Evliliğin meşruiyeti nikâh ile sağlanır. Nikâh, sözlükte "birleşme, bir araya getirme, evlenme, evlilik, cinsel ilişki" gibi anlamlara gelir.¹⁴³ Türk hukukunda nikâh veya evlenme, "*evlilik amacıyla bir araya gelmiş bir çiftin nikâh memuru önünde kamuya açık olarak evlenmeyi kabul etmesi ve bunun duyurulması*" olarak nitelenir.¹⁴⁴

Fıkıhta ise, aralarında şer'an bir evlenme engeli bulunmayan bir erkek ile bir kadının hayatlarını birleştirmeleridir.¹⁴⁵ İbn Âbidin nikâhı, "tarafardan birinin icabının diğerinin kabulü ile birleşmesi" olarak tanımlamıştır.¹⁴⁶

Serahsi'ye göre, nikâh sözlükte vat (cinsi münasebet) anlamına gelmektedir. Nikâh, cinsel ilişkiyi içerdiğinden mecazen evlilik akdi için de kullanılır.¹⁴⁷ İsmail

¹⁴¹ Kur'an, *Nisâ*, 4/21.

¹⁴² İbn Mâce, *Talâk*, 13, (2039).

¹⁴³ Fahrettin Atar, "Nikâh," *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 33/112.

¹⁴⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Nikâh> Erişim Tarihi: 01.02.2017.

¹⁴⁵ Hamdi Döndüren, *Delilleriyle Aile İlmihali*, (İstanbul: Altınoluk Yayınları, 1995), 149.

¹⁴⁶ İbn Âbidin, 2: 258.

¹⁴⁷ Serahsi, *Mebûât*, (Beyrut: Dâru'l-mâ'rife, 1986), 4: 192.

Hakkı'nın tanımına göre ise, "mülki mut'ayı ifade için vaz olunan bir akdi şer'idir."¹⁴⁸

Şâfi fakihlerinden Şirbînî'ye göre evlilik, bir akittir. Eğer evlilik, ibadet olsaydı, kâfir bir kimsenin yaptığı evlilik sahih olmazdı.¹⁴⁹

Hanefiler evliliği şöyle tanımlarlar: "Bizzat faydalanma mülkiyetini ifade eden bir akittir."¹⁵⁰

Mâlikilere göre nikâh, mücerred telezzüz sağlayan bir akittir.¹⁵¹

2.3.2. Nikâh Çeşitleri

İslamiyet'ten önce cahiliye döneminde farklı nikâh türleri mevcuttu. İslamiyet ile bu nikâhlardan bazıları aynen devam etmiş, bazıları değişime uğramış, bazıları da yasaklanmıştır.

2.3.2.1. Sahih Nikâh (نكاح صحيح)

Cahiliyede uygulanan ve en yaygın olan evlilik türü nikâhı sahihtir. Evlenecek olan kızın ve erkeğin velilerinin kendi aralarında anlaşmasıyla yapılan evlilik türüdür. Sahih nikâh devam etmektedir.¹⁵²

¹⁴⁸ Manastırlı İsmail Hakkı, *Vesâil'ül felâh fi mesâil'in- nikâh*, 5.

¹⁴⁹ Şirbini, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti me'ânî elfâzi'l-Minhâc*, (Beyrut: Dâru'l-mâ'rife, 1997), 3: 170.

¹⁵⁰ Zühayli, "*el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühü*", 29.

¹⁵¹ Abdurrahman el-Cezeri, *Kitâbu'l-fıkh 'ale'l-mezâhibi'l-erba'a*, (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1986), 4: 2.

¹⁵² Halil Cin, *İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974), 38.

2.3.2.2. Şiğâr (الشغار)

Şiğâr sözlükte “kaldırmak, kovmak” gibi anlamlara gelmektedir.¹⁵³ Takas nikâhı da denir. Evlilikte verilecek olan mehirden kaçınmak için iki ayrı kişinin kızlarını birbirlerine vermesiyle gerçekleşen nikâh türüdür.¹⁵⁴

Şiğâr nikâhı, İslamiyet’in ruhuna ters düştüğü için yasaklanmıştır. Hz. Peygamber bir hadisinde “Şiğârı nehyetmiştir. Şiğâr, bir kimsenin kızını diğeriyle, onun da kızını kendisiyle aralarında mehir olmaksızın evlendirmesidir.”¹⁵⁵

Bu nikâhı nehyeden rivayetlerden dolayı bu nikâhın caiz olmadığı konusunda âlimler ittifak etmişlerdir. Mehri misil verildiği takdirde akdin geçerli olup olmayacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Ebû Hanife (v.767), Leys (v.803), Ahmed (v.855), Ebû Sevr (v.854) ve Taberi’ye (v.1058) göre mehri misil ödendiği takdirde akit geçerli olur.¹⁵⁶

Şiğâr nikâhı günümüzde berdel nikâhına benzer. Yalnız berdel nikâhında mehir mevcuttur. Berdel nikâhı, çoğunlukla iç evliliklerde¹⁵⁷ görülen bir durumdur. Berdel, birkaç şekilde olur; çocuklar doğar doğmaz ya da belirli bir yaşa geldikleri zaman ya da amca oğullarına öncelik verilir. Amca oğulları berdel evliliğini istemezse o zaman evlilik başka kişilerle gerçekleşir.¹⁵⁸

¹⁵³ İbn Manzûr, *Lisânu'l- Arab*, (Beirut: Daru's Sadr, 1990), 6: 85-86.

¹⁵⁴ Cin, “*İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*”, 36.

¹⁵⁵ Buhâri, *Nikâh*, 29.

¹⁵⁶ İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid*, (Kahire: Dâru'l-hadis, 2004), 3: 80.

¹⁵⁷ İçevlilik: Evliliğin aile, soy, kabile içinden yapılmasıdır. Bkz. Mehmet Birekul, Mehmet Fatih Yılmaz, *Peygamber Günlerinde Sosyal Hayat ve Aile*, (Konya: Yediveren Kitapevi, 2001), 130.

¹⁵⁸ Reşadet Ahmedov, *Sünnette Evlenme ve Evlendirmeler*, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2006).

2.3.2.3. Makt (المقت)

Makt, sözlükte “buğz etmek” anlamına gelmektedir.¹⁵⁹ Terim anlamı ise üvey anneyle nikâhlanmak demektir. Baba öldükten sonra en büyük oğul anneyle nikâhlanır.

Kocası ölen kadın, kocanın erkek kardeşi, yeğeni veya üvey oğluna geçer. Genel olarak evlilik üvey oğul ile olup kadın ona ait olurdu. Bazı istisnai durumlarda, erkek mehirden faydalanmak için kadını başka biriyle evlendirirdi.

Makt nikâhı, aile yapısına birçok açıdan zararı olduğundan yasaklanmıştır. Nisa suresi 22. ayette şöyle buyrulur: “Geçmişte olanlar hariç, artık babalarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin. Çünkü bu bir hayâsızlık, öfke ve nefret gerektiren bir iştir. Bu ne kötü bir yoldur.”

2.3.2.4. İstibdâ (الاستبضاع)

İstibdâ, sözlükte bir malı sermaye edinmek anlamına gelmektedir.¹⁶⁰ Kadın, kocası tarafından asil olan başka bir erkeğe gönderilerek ondan hamile kalmasını ister. Bu sayede doğan çocuk daha sağlam ve daha asil olur. Doğan çocuk kocadan olmuş sayılır ve onun mirasçısı sayılırdı. İstibda nikâhının günümüzde örneği bulunmamaktadır. Türk ırkını ıslah etmekle ilgili bazı fikirler ortaya atılmıştır.¹⁶¹ Ancak bu fikirler gerçekleştirilmemiştir.

Kur’an’da istibda nikâhının yasaklandığına dair bilgi bulunmamaktadır. Ancak İslamiyet’in bu tür bir nikâha izin vermeyeceği açıktır. Çünkü bu açıkça zinadır.

¹⁵⁹ İbn Manzûr, “*Lisânu’l-Arab*”, 2: 90.

¹⁶⁰ İbn Manzûr, “*Lisânu’l-Arab*”, 8: 14.

¹⁶¹ 1925 yılında Abdullah Cevdet tarafından “Türk ırkını ıslah etmek için batıdan erkek getirilmeli.” şeklinde bir fikir ortaya atılmıştır. Ancak böyle bir iddia tarihçiler arasında tartışmalıdır, gerçek olduğu kesin değildir. Bilgi için bkz. <http://dunyagerceklerim.blogspot.com.tr/2012/10/turkleri-ıslah-etmek-icin-damzlk-erkek.html> Erişim Tarihi: 12.02.2018.

2.3.2.5. Hidn (خدن)

Hidn, sözlükte dost, arkadaş anlamlarına gelmektedir.¹⁶² Erkeğin kadını gizli dost şeklinde tuttuğu birliktelik şeklidir. Günümüzde metres¹⁶³ olarak devam etmektedir.

Hidn nikâhı, zina etmek gibi telakki edildiğinden Kur'an'da bu nikâh açıkça yasaklanmıştır. “Bugün size iyi ve temiz nimetler helal kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği size helaldir, sizin yiyeceğiniz de onlara helaldir. Gayri meşru ilişkide bulunmak veya gizli dost tutmak şeklinde değil de meşru bir nikâhla evlenmek şartıyla mümin kadınlardan iffetli olanlar ile sizden önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar -mehirlerini verdiğiniz takdirde- size helaldir. Kim inanmayı reddederse ameli kesinlikle boşa gider. O ahirette de hüsrana uğrayanlardandır.”¹⁶⁴

2.3.2.6. Bedel (بدل)

Bedel, sözlükte bir şeyin karşılığı anlamına gelmektedir.¹⁶⁵ Terim anlamı eş değiştirmedir. İki erkeğin eşlerini birbirleriyle değiştirerek gerçekleştirdikleri nikâh türüdür.¹⁶⁶ Zina sayıldığı için bu nikâh türü de yasaklanmıştır. Günümüzde bedel nikâhına benzer bir tür birliktelik vardır buna “family swinger” (eş değiştirme) denir. Bu anlayış bazı Avrupa ülkelerinde vardır.¹⁶⁷

¹⁶² İbn Manzûr, “*Lisânu'l-Arab*”, 3: 139.

¹⁶³ Metres, bir erkek ile kadının aralarında nikâh olmaksızın birlikte hayat sürmeleridir. Bkz. Cin, “*İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*”, 38.

¹⁶⁴ Kur'an, *Mâide*, 5/5.

¹⁶⁵ Fîrûzâbâdî, *Kamûsü'l muhît*, (Kahire: Daru'l-Hadis, 2008), 104.

¹⁶⁶ Cin, “*İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*”, 38.

¹⁶⁷ <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/09/17/cp/gnc106-20040912-102.html> Erişim Tarihi: 11.06.2019.

2.3.2.7. Mut'a (المتعة)

Mut'a, sözlükte faydalanmak, kâr elde etmek anlamlarına gelmektedir.¹⁶⁸ Terim olarak süreli nikâh demektir. Mut'a'nın normal nikâhtan farkı, şahit, mehir, gibi gereksinimlerin olmamasıdır. Kişilerin karşılıklı olarak süre, mal veya para üzerine anlaşıp nikâhı gerçekleştirmeleridir.¹⁶⁹ Mut'a nikâhı Hz. Peygamber tarafından yasaklanmıştır.¹⁷⁰ Şia'ya göre mut'a nikâhı, Hz. Peygambere tarafından yasaklanmamıştır.¹⁷¹

2.3.2.8. Muvakkat (مؤقت)

Şahitler huzurunda belirli bir süreye kadar yapılan nikâhtır. Nikâh süre ile sınırlandırıldığından geçersizdir. İmam Züfer'e göre fasit şartlarla nikâh sınırlandırılmayacağından, şart fasit nikâh ise geçerlidir.¹⁷²

2.3.2.9. İki Mahremle Aynı Anda Nikâh

İki kız kardeşi veya mahremi aynı nikâh altında bulundurma ayetle¹⁷³ yasaklanmıştır.¹⁷⁴

¹⁶⁸ Fîrûzâbâdî, "Kamûsü'l-muhit", 686.

¹⁶⁹ Adnan Demircan, "Cahiliye ve Hz. Peygamber Dönemi Uygulamalarıyla Nikâh", *Diyanet İlmi Dergisi*, 49/3, (2013), 21-42.

¹⁷⁰ Müslim, *Nikâh*, 3.

¹⁷¹ Çiğdem, "Mukayeseli Medeni Hukuk", 48.

¹⁷² Merğînâni, Burhanüddin, *El-Hidâye*, (Kahire: Matbaa Mustafa Halebi, 1971), 1: 195.

¹⁷³ Kur'an, *Nisâ*, 4/23.

¹⁷⁴ Adnan Demircan, *Kabile Topluluklarından Akide Toplumuna*, (İstanbul: Beyan Yayınları, 2009), 50-51.

2.4. EVLENMENİN HÜKMÜ

Evlilik bazı durumlarda farz, bazen sünnet, kimi durumlarda da haram veya mekruh olabilmektedir. Biz bu bölümde evlenmenin hükmünü açıklamaya çalışacağız.

2.4.1. Farz Olan Evlilik

Kişi evlenmediği zaman zina suçunu kesin olarak işleyeceğini düşünüyorsa aynı zamanda evliliğin gerektirdiği nafaka, mehir gibi ihtiyaçları karşılayabilecek duruma sahipse bu kişi için evlilik farzdır.¹⁷⁵

Evlenmeyi isteyen, zinaya düşmekten korkan ve evlenmeye gücü yeten yani mehir, nafaka gibi ihtiyaçları karşılayabilen ve evleneceği kadına iyi davranacağını düşünen kimse için evlilik vaciptir.¹⁷⁶

2.4.2. Sünnet Olan Evlilik

Evlenmediği takdirde zina suçu işlemeyeceğini ve evlenince eşine iyi davranıp zulmetmeyeceğini düşünen kişi için evlilik sünnettir.¹⁷⁷ Hz. Peygamberin bununla ilgili birçok tavsiye edici hadisi mevcuttur.¹⁷⁸

Cinsel bakımdan, itidal durumunda evlilik sünnettir. İmam Şâfi'ye (v. 204) göre itidal durumda evlilik mubahtır. Boş vakitlerinde ilimle uğraşmak, evlilikten daha üstündür. Şâfi'nin buna delili Allah'ın Yahya Peygamberi “...nefsine hâkim ve iffetli olarak övmesidir.”¹⁷⁹ Zira Yahya Peygamber, durumu olmasına rağmen kadınlardan uzak durmuştur. Eğer evlilik ibadetten üstün olsaydı bu övülmezdi.¹⁸⁰

¹⁷⁵ Zuhayli, “*el-Fıkhu'l-İslâmî ve edilletühû*”, 31.

¹⁷⁶ Seyyid Sabık, *Fıkhu's sünne*, çev. Mehmet Yılmaz, (İstanbul: Pınar Yayınları, 2015), 2: 301.

¹⁷⁷ Sabık, “*Fıkhu's sünne*”, 300.

¹⁷⁸ Tirmizi, *Nikâh*, 1, 3, Ebû Dâvud, *Nikâh*, 2, Nesâi, *Nikâh*, 15.

¹⁷⁹ Kur'an, *Âli İmrân*, 3/39.

¹⁸⁰ Döndüren, “*Delilleriyle Aile İlmihâli*”, 154.

2.4.3. Müstehap Olan Evlilik

Evlenmeye isteği olup gücü yeten ve nefsinin haramlardan koruyacağından emin olan kimse için evlilik müstehaptır. Böyle bir kimsenin evlilik ile ibadet arasında tercih yapması gerekirse evliliği tercih etmesi daha iyidir.¹⁸¹ Şâfi dışındaki cumhura¹⁸² göre böyledir.

Bir hadis şöyledir: “Enes ibn Mâlik’ten rivayetle: Üç kişi Peygamber’in eşlerinin evlerine geldi de Peygamber’in ibadetini soruyorlardı. Bunlara Peygamber’in ibadeti haber verilince kendileri bu ibadeti azımsadılar ve “Biz nerede, Peygamber nerede? Muhakkak Allah, Peygamber’inin geçmiş olan ve gelecekte işlenmesi muhtemel bulunan bütün günahlarını mağfîret etmiştir.” dediler. İçlerinden biri: “Bana gelince, ben geceleri daima namaz kılacağım.” dedi. Diğer de: “Ben her zaman oruç tutacağım ve oruçsuz olmayacağım.” dedi. Üçüncüsü de: “Ben de kadınlardan ayrı yaşayacağım, hiç evlenmeyeceğim.” dedi. Onlar bu sözleri söylerken Resûlullah onların yanlarına çıkageldi: “Sizler şöyle şöyle söyleyen kimselersiniz. Dikkat edin! Allah'a yemin ederim ki ben sizin Allah'tan en çok korkanınız ve en çok takvalı olanınız bulunuyorum. Bununla beraber ben oruç tutarım, oruçsuz bulunurum, nafîle namaz kılarım, (gecenin bir kısmında) uyurum, kadınlarla da evlenirim. (İşte benim sünnetim, budur.) Her kim benim bu sünnetimden yüz çevirirse, o benden değildir.” buyurdu.¹⁸³

2.4.4. Mekruh Olan Evlilik

Evlenince evlilik masraflarını karşılayamayacak ve kadının geçimini sağlayamayacak kişi için evlenmek mekruhtur.¹⁸⁴

¹⁸¹ Mustafa el Hin, Mustafa el Buğa, Ali eş Şerbeci, *Büyük Şâfi Fıkhu*, çev. Ali Arslan, (İstanbul: Huzur Yayınevi, 2010), 2: 123.

¹⁸² Zuhayli, “*el-Fıkhu'l-İslâmî ve edilletühû*”, 32. İbn Kudâme el- Makdisî, *el-Muğnî*, (Beyrut: Dâru'l-Kitab'ül-Arabî, 1972), 20: 12.

¹⁸³ Buhâri, *Nikâh*, 1.

¹⁸⁴ Zuhayli, “*el-Fıkhu'l-İslâmî ve edilletühû*”, 32.

Hanefilere göre, evlendiğinde eşine kötü muamele yapmaktan korkan kimse için evlilik mekruhtur. Hanefiler, bu korkunun kuvvetli ya da zayıf oluşuna göre haram veya tahrimen mekruh olduğunu söylemişlerdir.¹⁸⁵

Şâfilere göre, ihtiyar olan, sürekli hastalığı bulunan ya da daimi iktidarsızlığı olan kimse için evlilik mekruhtur.¹⁸⁶

2.4.5. Haram Olan Evlilik

Kişi evleneceği zaman nafaka, mehir gibi masrafları karşılayamayacağını ve evlenince eşine zulmedeceğini düşünüyorsa bu kimse için evlilik haramdır.¹⁸⁷ Bunun delili, “Evlenmeye gücü yetmeyenler, Allah kendilerini lütfuyla zengin edinceye kadar iffetlerini korusunlar...” ayeti¹⁸⁸ ve Hz. Peygamberin “Ey Gençler topluluğu...”¹⁸⁹ hadisidir.

Kadınlar üzerinde hâkimiyet kurmak, hak etmediği halde kötü davranışlarda bulunmak zulümdür. Zulüm sözlükte, bir şeyi ait olmadığı yere koymak anlamına gelir. Terim olarak kendi hak alanının dışına çıkma, belirlenmiş sınırları çiğneme, başkalarına zarar verme, zorbalık gibi anlamlara gelir.¹⁹⁰ Eşler arasındaki adaletsizce davranışlar da zulüm kapsamına girmektedir.

¹⁸⁵ Damad Efendi, *Mecmau'l-enhûr*, (Beyrut: Dâru ihyai't-türâsi'l-Arabî, t.y.), 1: 316.

¹⁸⁶ Zuhayli, “*el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühü*”, 32.

¹⁸⁷ Zuhayli, “*el-Fıkhü'l-İslâmî ve edilletühü*”, 32.

¹⁸⁸ Kur'an, *Nûr*, 24/33.

¹⁸⁹ Tirmizi, *Nikâh*, 1.

¹⁹⁰ Mustafa Çağrı, “Zulüm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44: 507.

2.5. RUHBANLIK-TEBETTÜL

Ruhbanlık, Kur'an-ı Kerim'de Hristiyanlar ve kendilerini ibadete adayanlar için kullanılan bir tabirdir.¹⁹¹

Tebettül ise dünyalık olan her şeyden yüz çevirip Allah'a yönelme anlamına gelen tasavvufi bir terimdir.¹⁹² Tebettül bir manasıyla da kendini ibadete verip evlenmeme anlamına da gelir.

Ruhbanlık ile tebettül kavramları birbirine karıştırılmaması gereken iki kavramdır. Anlam olarak birbirine benzerliği söz konusu olsa da Hz. Peygamber'in hadislerinde evlilikle ilgili teşvik söz konusudur. Hz. Peygamber evlenmeyip sadece ibadete etmek isteyenlere, kendisinin hem evlenip hem ibadetlerini yaptığını söylemiş ve belirli sebepler yokken evlenmemeyi yasaklamıştır.¹⁹³

Ruhbanlık Kur'an'da birkaç yerde geçmektedir. Mesela "Allah'ı bırakıp din âlimlerini, rahiplerini, özellikle Meryem oğlu Mesih'i rab edindiler. Oysa tek bir Tanrı'ya kulluk etmek için emrolunmuşlardı. O'ndan başka tanrı yoktur. O yüceler yücesidir, onların yakıştırdıkları eş ve ortaklardan bütünüyle uzaktır."¹⁹⁴ Bir başka ayette "Ey iman edenler! Bilin ki Yahudi din bilginlerinin ve Hristiyan din adamlarının birçoğu halkın mallarını haksızlıkla yerler ve Allah yolundan alıkoyarlar. Altın, gümüş biriktirip Allah yolunda harcamayanları elem veren bir azapla müjdele!"¹⁹⁵ Başka bir ayette ise "Kuşku yok ki iman edenlerin, insanlar içinde en amansız düşmanlarının Yahudiler ve şirk koşanlar olduğunu göreceksin. Yine onlar arasında iman edenlere sevgi bakımından en yakın olanların da 'Biz Hristiyan'ız' diyenler olduğunu göreceksin. Çünkü bunların içinde keşişler ve rahipler vardır ve onlar büyüklük taslamazlar."¹⁹⁶

¹⁹¹ Kur'an, *Hadid*, 57/27.

¹⁹² Abdurrezzak Tek, "Tebettül", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40: 216.

¹⁹³ Buhâri, *Nikâh*, 1.

¹⁹⁴ Kur'an, *Tevbe*, 9/31.

¹⁹⁵ Kur'an, *Tevbe*, 9/34.

¹⁹⁶ Kur'an, *Mâide*, 5/82.

Ruhbanlık, Hristiyanların anladığı biçimde “evlenmeyin, dünyalık şeylerden uzak durun” anlamına gelmez. Kur’an’da geçen şekliyle ruhbanlık, tevazu sahibi, iyi huylu kimseler şeklinde anlatılır. Hadîd suresi açıkça ruhbanlığı, Hristiyanların icat ettikleri, kendilerinin çıkardığı bir davranış olarak tanımlar. Ayrıca kendilerine ruhbanlığı şart koşan kişilerin bunu hakkıyla yerine getirmedikleri, kendi çıkardıkları şeye uymadıkları anlatılır. İslamiyet’te Allah’ın helal kıldığı bir şeyi haram kabul etmek, haram kıldığı şeyleri helal kabul etmek yoktur.¹⁹⁷

İslam dini dünya ile ahiret arasında denge kurulmasını tavsiye eder. Allah’ın verdiği nimetlerden faydalanıp dünya hayatını sürdürmeli ve ahireti de ihmal etmemelidir. Kur’an’da “Allah’ın sana verdiğinden ahiret yurdunu kazanmaya bak ve dünyadan nasibini unutma! Allah sana ihsan ettiği gibi sen de insanlara ihsanda bulun. Yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışma! Şüphesiz Allah bozguncuları sevmez.”¹⁹⁸ buyrulur. İnsan maddi hayatı ve manevi hayatı birlikte sürdürebilmelidir. Çünkü maddi âlemi terk edip sadece manevi olana yönelmek güçsüzlüğün belirtisidir.¹⁹⁹

Diğer peygamberlerde de evlilik ve aile hayatı vardır.²⁰⁰ Evliliğin yasaklandığı bir peygamber yoktur.

2.6. EVLİLİKTE DENKLİK (KEFÂET)

Sözlükte kefâet “denklik, eşitlik ve benzerlik gibi anlamlara gelmektedir.”²⁰¹ Fıkıhta ise, evlenecek kişiler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan benzerlik olarak ifade edilir.²⁰² Evlilikte denklik, fıkıhta kefâet olarak

¹⁹⁷ Kur’an, *Mâide*, 5/87.

¹⁹⁸ Kur’an, *Kasas*, 28/77.

¹⁹⁹ Salime Leyla Gürkan, “Ruhban”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 35: 204.

²⁰⁰ Kur’an, *Ra’d*, 43/38.

²⁰¹ Manzûr, “*Lisânu’l-Arab*”, 1: 139.

²⁰² Karaman, “*Mukayeseli İslâm Hukuku*”, 320.

isimlendirilmiştir. Kefâet, erkeğin kadına denkliğini ifade eder. Denk olan erkeğe küfüv denir.²⁰³

Denkliğin gayesi sağlam, mutlu, kalıcı bir aile yapısı oluşturmaktır. Kadın, dengi biriyle evlendiğinde beklentilerine cevap alabilecektir. Evi huzurlu, mutlu kılan büyük çoğunlukla kadındır.²⁰⁴

Geliri yüksek ailede yetişmiş olan kadın, geliri düşük biriyle evlendiğinde, erkek kadının taleplerini karşılamakta zorlanabilir. Bundan dolayı erkek eş seçiminde kendi durumuna denk biriyle evlenmesi evliliğin amacını gerçekleştirmede kolaylık sağlayacaktır.

Kur'an ve sünnette de evliliğin sağlam temeller üzerine oturtulmasından bahsedilir. Bu temellerden biri de kefâet kavramıdır. Kur'an'da bu kavram üzerinde açıkça durulmamıştır. Ancak Hz. Peygamber'in "Bir kadınla dört özelliği için evlenilir: Malı için, hasebi (şerefi) için, güzelliği için, dindarlığı için. Sen dindar olmanı seç."²⁰⁵ hadisi denklikten bahseder.

Kefâet konusu üzerinde mezhepler detaylıca durmuşlardır. Kefâet, nikâh akdinde şart koşulan bir husustur. Kefâetin şart koşulma sebebi, kurulacak olan ailenin sağlam temeller üzerine olmasıdır.

Ebû Hanife'ye göre nikâhta denklik lüzum (bağlayıcılık, devamlılık) şarttır. Sıhhat şartı değildir.²⁰⁶ Osmanlı hukûk-ı aile kararnâmesi de bunu yasalaştırmıştır.²⁰⁷ Şâfi'ye göre denklik, nikâhın lüzum şartıdır.²⁰⁸ Ahmed b. Hanbel'e göre denklik olmasa da nikâh sahihtir.²⁰⁹

²⁰³ Hamza Aktan, "Kefâet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2002), 25: 166.

²⁰⁴ Mehmet Dirik, "İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 26, (2015), 231.

²⁰⁵ Ebû Dâvud, *Nikâh*, 2, (2047).

²⁰⁶ İbn Âbidin, "*Reddü'l-muhtâr*", 2: 317.

²⁰⁷ Hukûk-ı Aile Kararnâmesi, mad. 45, Mehmet Akif Aydın, *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1985).

²⁰⁸ Şirbînî, "*Muğnil Muhtâc*", 3: 229.

²⁰⁹ İbn Kudâme, "*el-Muğni*", 20: 255.

Bazı fakihlere göre Süfyan es Sevri (v.778), Hasan el Basri (v.728), İbn Hazm (v.1064) evlilikte denklik aranmaz.²¹⁰ Mümin olması ve bir engeli bulunmaması evlilik akdi için yeterlidir. Bunların delilleri şu ayetlerdir: “Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah’a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin.”²¹¹ “... Allah katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”²¹²

Ebû Hanife denklik konusunda altı şart arar: Soy, dine girişte öncelik, hürriyet, mal, dindarlık, meslek.²¹³ Şâfi fakihleri ise dindarlık, hürriyet, nesep, kusurlu olmama, meslek gibi şartları öne sürerler.²¹⁴ Hanbeli fakihleri; dindarlık, hürriyet, nesep, mal, meslek şartlarını ararlar.²¹⁵ Mâliki fakihleri; dindarlık ve kusurlu olmama şartı ararlar.²¹⁶ Evlilikte denklik konusunda tüm bu şartlar arasında en önemlisi dindarlıktır ve mezheplerin hepsi bu konuda ittifak etmişlerdir.

Kefâet’in Unsurları:

Soy (Nesep): Erkeğin ailesinin, kadının ailesinden nesep olarak aşağı olmaması yani onun gerisinde bulunmamasıdır. Hanefi, Şâfi, Hanbeli fakihleri bu konuda ittifak etmişlerdir. Ancak Mâliki fakihlerine göre Müslümanlar birbiriyle eşittir. Bundan dolayı nesebe bakılmaz.

Hürriyet: Evlilikte hürriyet açısından denklik, köle bir erkeğin hür bir kadına denk olamayacağıdır. Hanefi, Şâfi, Hanbeli fakihleri denklik konusunda erkeğin hür olması gerektiği görüşünü savunmuşlardır. Mâlikiler hürriyeti denklige konu etmezler. Günümüzde kölelik müessesesi olmadığından bu özelliğin geçerliliği yoktur.

²¹⁰ Döndüren, “*Delilleriyle Aile İlmihâli*”, 180.

²¹¹ Kur’an, *Hucurât*, (49/10).

²¹² Kur’an, *Hucurât*, (49/13).

²¹³ Karaman, “*Mukayeseli İslâm Hukuku*”, 321.

²¹⁴ Şirbînî, “*Muğnil Muhtâc*”, 3: 220-223.

²¹⁵ İbn Kudâme, “*el-Muğni*”, 20: 260-266.

²¹⁶ Ömer Nasuhi Bilmen, *Hukuk-ı İslâmîyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, (İstanbul: Özensar Yayinevi, t.y.), 2: 183.

Zenginlik: Erkeğin evlilik ihtiyaçlarını (nafaka, mehir gibi) karşılayabilecek durumu olmasıdır. Bu ihtiyaçları karşılayamayan erkek mal bakımından kadına denk olmaz. Hanefi, Şâfi, Hanbeli fakihleri evlilikte mal ile denkliğin olması gerektiğini savunurlar.

Meslek: Evlilikte meslek bakımından denklik eski dönemde erkeğin mesleği ile kadının ailesinin mesleği açısından denklige bakılırdı. Meslekte denklik konusunda Hanefi, Şâfi, Hanbeli fakihleri ittifak etmişlerdir. Bu durum günümüz evliliklerinde ön planda olan bir özelliktir. Evlenecek olan çiftler arasında eğer kadın çalışma hayatında yer alıyorsa kendi mesleğinden daha aşağı olan biriyle evlenmesi tercih edilmez. Meslek konusunda denklik, zaman ve topluma göre değişiklik gösterdiğinden burada tam anlamıyla kefâetten söz edilmez.

Dindarlık: Evlilikte dindarlık, diğer tüm kriterlerin başında gelmektedir. Dindarlık kişideki ahlak, meziyet, ilim, takva gibi özellikleri içerir. Haramları açıkça yapan, ahlaki yönden kusurlu olan bir erkek, takvalı ve ahlaklı bir kadına denk değildir.²¹⁷

²¹⁷ Cin, “İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme”, 163.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gaziantep'te Evlilik

Evliliğin insandan insana, toplumdaki topluma, kültürden kültüre değişiklik gösterdiği inkâr edilemez bir gerçekliktir. Bu nedenle, çalışmamızda saha çalışması yaparak bu farklılığı anlamaya çalıştık.

Gaziantep ilinde bulunan bazı meslek grupları üzerinde evlilik nedenleri konulu görüşme (mülakat) formu uygulayarak evlilik nedenlerini tespit etmeye çalıştık.

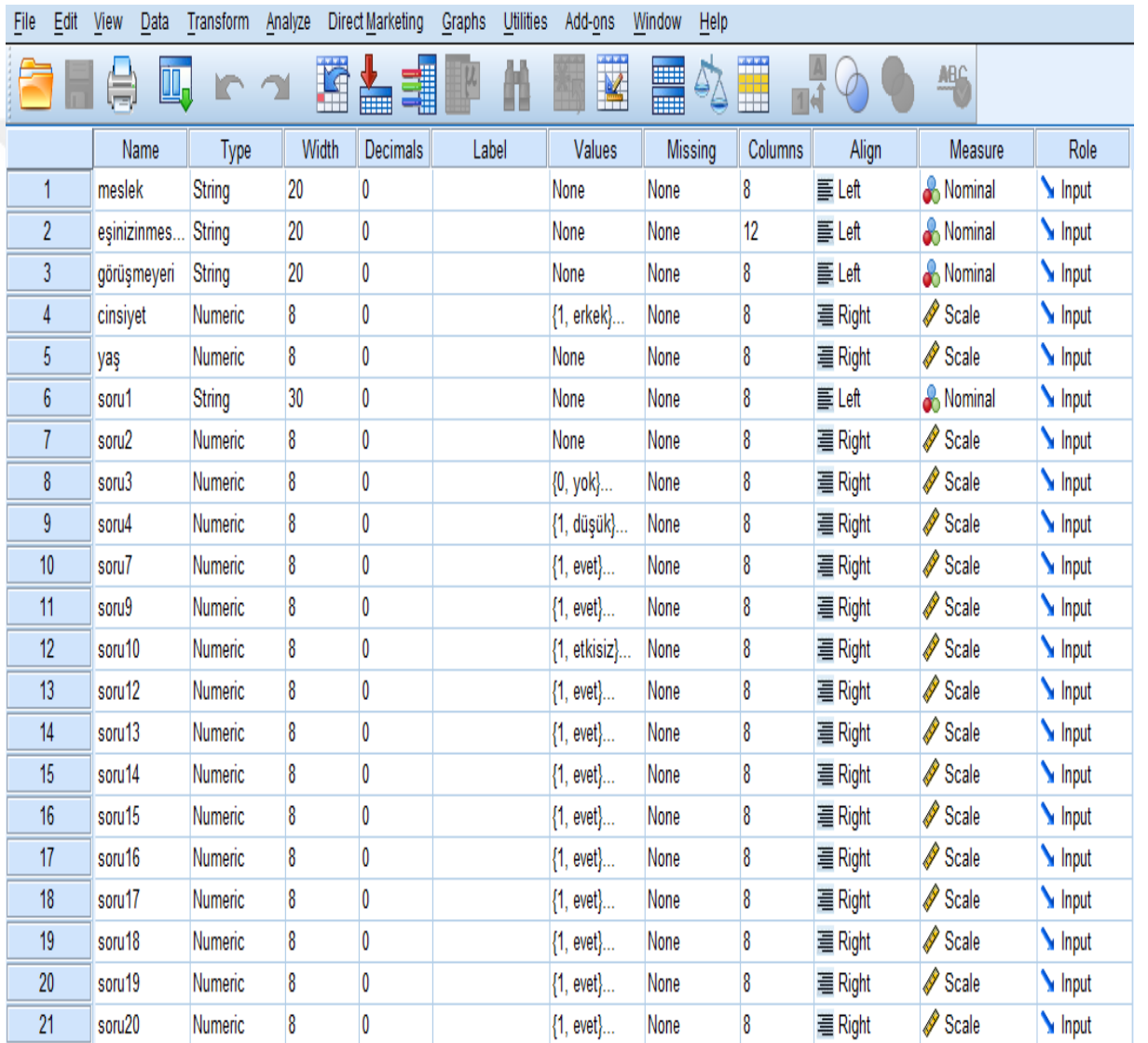
Çalışmamızın temel amacı, Gaziantep'te bulunan ve Antepli olan farklı meslek gruplarına ait kişilerin evlilik tercihlerinde mesleklerin, çevrenin ve kültürün etkisini araştırmaktır.

Çalışmamıza Gaziantep'te yaşayan 60 kişi katılmıştır. Katılanlar genel olarak öğretmenler ve sağlıkçılar olarak iki farklı meslek grubuna mensuplardır. 30 öğretmen ve 30 sağlık çalışanı ile görüşülmüştür. Araştırma %53,30'u kadın, %46,70'i erkek katılımcılardan oluşan 60 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Gelir durumunu %80 "orta seviye", %20 "iyi" olarak tanımlamıştır. Araştırmaya katılanların %33,40'ını 24-30 yaş, %36,60'ını 31-40 yaş, %25'ini 41-50 yaş, %5'ini 51-63 yaş oluşturmaktadır.

3.1. BULGULAR VE YORUMLAR

Öncelikle araştırma tabloları verilecek, akabinde bu tabloların açıklaması yapılacaktır.

Tablo 1: Genel Tablo

The image shows a screenshot of the SPSS software interface. The menu bar includes File, Edit, View, Data, Transform, Analyze, Direct Marketing, Graphs, Utilities, Add-ons, Window, and Help. The toolbar contains various icons for file operations, data manipulation, and analysis. Below the toolbar is a table with 12 columns: Name, Type, Width, Decimals, Label, Values, Missing, Columns, Align, Measure, and Role. The table lists 21 variables, numbered 1 to 21. Variables 1-3 are String type, variables 4-21 are Numeric type. The 'Measure' column shows Nominal for variables 1-3 and Scale for variables 4-21. The 'Role' column shows Input for all variables.

	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure	Role
1	meslek	String	20	0		None	None	8	Left	Nominal	Input
2	eşinizmes...	String	20	0		None	None	12	Left	Nominal	Input
3	görüŝmeyi	String	20	0		None	None	8	Left	Nominal	Input
4	cinsiyet	Numeric	8	0		{1, erkek}...	None	8	Right	Scale	Input
5	yaş	Numeric	8	0		None	None	8	Right	Scale	Input
6	soru1	String	30	0		None	None	8	Left	Nominal	Input
7	soru2	Numeric	8	0		None	None	8	Right	Scale	Input
8	soru3	Numeric	8	0		{0, yok}...	None	8	Right	Scale	Input
9	soru4	Numeric	8	0		{1, düşük}...	None	8	Right	Scale	Input
10	soru7	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
11	soru9	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
12	soru10	Numeric	8	0		{1, etkisiz}...	None	8	Right	Scale	Input
13	soru12	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
14	soru13	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
15	soru14	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
16	soru15	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
17	soru16	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
18	soru17	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
19	soru18	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
20	soru19	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input
21	soru20	Numeric	8	0		{1, evet}...	None	8	Right	Scale	Input

	meslek	eşiniz/mesleği	görüşme yeri	cinsiyet	yaş	soru1	soru2	soru3	soru4	soru7	soru9	soru10	soru12	soru13
1	doktor	mimar	hastahane	2	45	ortak arkadaş...	18	3	3	1	1	2	1	1
2	doktor	mühendis	ev	2	46	ortak arkadaş...	22	2	3	1	2	1	1	3
3	tıbbi sekreter	doktor	aile sağlık ...	2	27	üniversite	4	1	2	1	2	2	1	2
4	ebe	mühendis	aile sağlık ...	2	29	akraba iliş...	7	1	2	1	2	2	1	2
5	ebe	finsansal danışman	aile sağlık ...	2	29	ortak arkadaş...	9	2	2	1	2	2	1	2
6	ebe	müdür	aile sağlık ...	2	28	sporda	8	1	2	1	2	2	1	1
7	doktor	öğretmen	hastahane	1	37	okul	11	1	2	1	2	3	1	2
8	doktor	işletme	hastahane	1	50	kendimiz	6	1	2	1	1	3	1	2
9	ebe	sağlık memuru	hastahane	2	32	ortak arkadaş...	10	2	3	1	2	2	1	2
10	ebe	öğretmen	işyeri	2	41	ortak arkadaş...	14	2	2	1	2	2	1	2
11	hemşire	medipol	aile sağlık ...	2	29	ortak arkadaş...	9	2	2	1	2	3	1	2
12	ebe	öğretmen	aile sağlık ...	2	27	ortak arkadaş...	8	2	2	1	1	2	1	2
13	hemşire	ev hanımı	hastahane	1	33	hastahane	7	2	2	1	1	2	2	2
14	doktor	mimar	hastahane	1	35	ortak arkadaş...	3	1	2	1	1	3	1	2
15	doktor	öğretmen	aile sağlık ...	1	41	ortak arkadaş...	16	2	3	1	2	3	1	2
16	doktor	öğretmen	aile sağlık ...	1	45	ortak arkadaş...	23	3	2	1	2	1	1	2
17	doktor	öğretmen	aile sağlık ...	1	35	ortak arkadaş...	9	1	3	1	2	2	1	2
18	hemşire	işletme	hastahane	1	30	hastahane	2	1	3	1	2	2	1	2
19	sağlık pers...	turizmci	hastahane	2	38	ortak arkadaş...	15	0	2	1	2	1	2	2
20	sağlık pers...	bakım ustası	hastahane	2	35	ortak arkadaş...	10	2	3	1	1	3	2	1
21	hemşire	serbest meslek	hastahane	2	29	ortak arkadaş...	8	1	2	1	1	3	1	2

Yukarıda verilen bilgiler aşağıda açıklaması yapılacak tabloların genel durumunu göstermektedir. Bu tabloda meslek, görüşme yeri, cinsiyet, yaş ve katılımcılara sorulan diğer sorular yer almaktadır.

3.2. FREKANS TABLOLARI

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Erkek	28	46,7	46,7	46,7
Kadın	32	53,3	53,3	100,0
Total	60	100,0	100,0	

	Bayan		Erkek	
Öğretmen	15	%25	15	%18,7
Sağlıkçı	17	%31,3	13	%25
Toplam	32	%53,3	28	%46,7

Tablo 4'te görüleceği üzere, çalışmamıza toplam 60 birey katılmıştır. Bunların 32'si (%53,3) kadın, 28'i (%46,7) erkektir. Meslek grubu olarak öğretmenlerde 15 (%25) bayan, 15 (%25) erkek; sağlıkçılarda ise 17 (%31,3) bayan, 13 (%18,7) erkek ile görüşülmüştür.

Tablo 2: Katılımcıların Meslekleri

MESLEKLER

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Anestezi teknikeri	1	1,7	1,7	1,7
Doktor	9	15,0	15,0	16,7
Ebe	6	10,0	10,0	26,7
Hemşire	9	15,0	15,0	41,7
Öğretmen	30	50,0	50,0	91,7
Sağlık personeli	4	6,7	6,7	98,3
Tıbbi sekreter	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

Çalışmamıza katılan 60 kişinin 30'u öğretmen, 30'u sağlık çalışanıdır. Sağlık çalışanlarında farklılıklar mevcuttur. Yukarıda verilen tabloda görüleceği üzere bunların %15'i doktor, %15'i hemşire, %10'u ebe, %6,7'si sağlık personeli, %1,7'si anestezi teknikeri, %1,7'si tıbbi sekreterdir.

Tablo 3: Eşlerin Meslek Dağılımı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Bakım ustası	1	1,7	1,7	1,7
Baklavacı	1	1,7	1,7	3,3
Bankacı	2	3,3	3,3	6,7
Danışman	1	1,7	1,7	8,3
Doktor	2	3,3	3,3	11,7

Ebe	1	1,7	1,7	13,3
Ev hanımı	3	5,0	5,0	18,3
Finansal danışman	1	1,7	1,7	20,0
Güvenlik	1	1,7	1,7	21,7
Hemşire	2	3,3	3,3	25,0
İşletme	3	5,0	5,0	30,0
Makine teknisyeni	1	1,7	1,7	31,7
Medipol	1	1,7	1,7	33,3
Memur	3	5,0	5,0	38,3
Mimar	2	3,3	3,3	41,7
Müdür	1	1,7	1,7	43,3
Mühendis	3	5,0	5,0	48,3
Öğretim görevlisi	1	1,7	1,7	50,0
Öğretmen	19	31,7	31,7	81,7
Özel sektör	1	1,7	1,7	83,3
Sağlık memuru	1	1,7	1,7	85,0
Sağlık personeli	2	3,3	3,3	88,3
Satış danışmanı	1	1,7	1,7	90,0
Serbest meslek	3	5,0	5,0	95,0
Supervisor	1	1,7	1,7	96,7
Ticaret	1	1,7	1,7	98,3
Turizmci	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Eşinizin mesleği nedir?” sorusuna verilen cevaplarda karşımıza 25 farklı meslek grubu çıkmıştır. Bu meslek grupları arasındaki en yüksek oran %31,70 ile öğretmenlerdir. Diğer meslek gruplarının oranları ise şöyledir: %5’i mühendis, %5’i işletme, %5’i memur, %5’i serbest meslek, %5’i ev hanımı, %3,3’ü doktor, %3,3’ü hemşire, %3,3’ü bankacı, %3,3’ü mimar, %3,3’ü sağlık personeli, %1,7’si bakım ustası, %1,7’si baklavacı, %1,7’si danışman, %1,7’si ebe, %1,7’si finansal danışman, %1,7’si güvenlik, %1,7’si makine teknisyeni, %1,7’si medipol, %1,7’si müdür,

%1,7'si öğretim görevlisi, %1,7'si özel sektör, %1,7'si sağlık memuru, %1,7'si satış danışmanı, %1,7'si supervisor (denetmen), %1,7'si ticaret, %1,7'si turizmci'dir.

Tablo 4: Görüşme Mekânı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	
Valid	Aile sağlık merkez	9	15,0	15,0	15,0
	Ameliyathane	5	8,3	8,3	23,3
	Cafe	2	3,3	3,3	26,7
	Ev	1	1,7	1,7	28,3
	Hastane	15	25,0	25,0	53,3
	İşyeri	1	1,7	1,7	55,0
	Okul	27	45,0	45,0	100,0
	Total	60	100,0	100,0	

Çalışmanın yapıldığı mekânların %45'ini okul, %25'ini hastane, %15'ini aile sağlığı merkezi, %8,3'ünü ameliyathane, %3,3'ünü kafe, %1,7'sini ev, %1,7'sini iş yeri oluşturmaktadır.

Tablo 5: Yaş Dağılımı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
24	1	1,7	1,7	1,7
27	6	10,0	10,0	11,7
28	4	6,7	6,7	18,3
29	6	10,0	10,0	28,3
30	3	5,0	5,0	33,3
31	1	1,7	1,7	35,0
32	4	6,7	6,7	41,7
33	2	3,3	3,3	45,0
35	5	8,3	8,3	53,3
36	3	5,0	5,0	58,3
37	2	3,3	3,3	61,7
Valid 38	2	3,3	3,3	65,0
40	3	5,0	5,0	70,0
41	4	6,7	6,7	76,7
43	2	3,3	3,3	80,0
44	1	1,7	1,7	81,7
45	3	5,0	5,0	86,7
46	3	5,0	5,0	91,7
49	1	1,7	1,7	93,3
50	1	1,7	1,7	95,0
60	2	3,3	3,3	98,3
63	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

Çalışmaya katılanların %33,4'ünü 24-30 yaş, %36,6'sını 31-40 yaş, %25'ini 41-50 yaş, %5'ini 51-63 yaş oluşturmaktadır.

Tablo 6: Erkek Yaş Dağılımı

Erkek	Frequency	Percent
28	1	% 3,7
29	2	% 7,4
30	2	% 7,4
32	1	% 3,7
33	1	% 3,7
35	1	% 3,7
36	1	% 3,7
37	2	% 7,4
38	2	% 7,4
40	1	% 3,7
41	2	% 7,4
42	1	% 3,7
43	2	% 7,4
44	1	% 3,7
45	1	% 3,7
46	1	% 3,7
49	1	% 3,7
50	1	% 3,7
60	2	% 7,4
63	1	% 3,7

Çalışmamıza katılan erkeklerin yaş dağılımı şöyledir: 28 yaşında 1 (%3,7), 29 yaşında 2 (%7,4), 30 yaşında 2 (%7,4), 32 yaşında 1 (%3,7), 33 yaşında 1 (%3,7), 35 yaşında 1 (%3,7), 36 yaşında 1 (%3,7), 37 yaşında 2 (%7,4), 38 yaşında 2 (%7,4), 40 yaşında 1 (%3,7), 41 yaşında 2 (%7,4), 42 yaşında 1 (%3,7), 43 yaşında 2 (%7,4), 44 yaşında 1 (%3,7), 45 yaşında 1 (%3,7), 46 yaşında 1 (%3,7), 49 yaşında 1 (%3,7), 50 yaşında 1 (%3,7), 60 yaşında 2 (%7,4), 63 yaşında 1 (%3,7) kişidir.

Tablo 7: Bayan Yaş Dağılımı

Bayan	Frequency	Percent
24	1	% 3,3
27	6	% 18,18
28	3	% 9,9
29	4	% 12,12
30	1	% 3,3
31	1	% 3,3
32	2	% 6,6
33	1	% 3,3
35	3	% 9,9
36	2	% 6,6
38	1	% 3,3
40	2	% 6,6
41	2	% 6,6
45	2	% 6,6
46	2	% 6,6

Çalışmamıza katılan bayanların yaş dağılımı şöyledir: 24 yaşında 1 (%3,3), 26 yaşında 6 (%18,18), 28 yaşında 3 (%9,9), 29 yaşında 4 (%12,12), 30 yaşında 1 (%3,3), 31 yaşında 1 (%3,3), 32 yaşında 2 (%6,6), 33 yaşında 1 (%3,3), 35 yaşında 3 (%9,9), 36 yaşında 2 (%6,6), 38 yaşında 1 (%1,1), 40 yaşında 2 (%6,6), 41 yaşında 2 (%6,6), 45 yaşında 2 (%6,6), 46 yaşında 2 (%6,6) kişidir.

Tablo 8: Evlilik Nedeniniz ?

Sevip âşık olduğu için	Çocuk sahibi olmak için	Evlilik gerektiği için	Yalnız kalmamak için	Mutlu olmak için	Özgür olmak için	Peygamber sünneti olduğu için	Düzenli bir hayat ve yuva için
28	7	7	6	5	3	2	2
%46,6	%8,3	%11,6	%11,6	%10	%5	%3,3	%3,3

“Niçin evlendiniz?” sorusuna çalışmamıza katılanlar 8 farklı cevap vermiştir. Bunların %46,6’sı sevdiğim ve âşık olduğum için, %11,6’sı çocuk sahibi olmak için, %11,6’sı evlilik gerektiği için, %10’u yalnız kalmamak için, %8,3’ü mutlu olmak için, %5’i daha özgür bir hayat için, %3,3’ü Hz. Peygamber’in sünneti olduğu için, %3,3’ü düzenli bir hayat ve yuva kurmak için cevabını vermiştir. Burada en yüksek oranı, %46,6 ile sevip âşık olduğu için evlendiğini söyleyen bireyler oluşturmaktadır.

Tablo 9: Toplam Evlilik Yılı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	3	5,0	5,0	5,0
2	2	3,3	3,3	8,3
3	8	13,3	13,3	21,7
4	1	1,7	1,7	23,3
5	2	3,3	3,3	26,7
6	3	5,0	5,0	31,7
7	4	6,7	6,7	38,3
8	3	5,0	5,0	43,3
9	6	10,0	10,0	53,3
10	4	6,7	6,7	60,0

11	3	5,0	5,0	65,0
12	2	3,3	3,3	68,3
14	2	3,3	3,3	71,7
15	2	3,3	3,3	75,0
16	1	1,7	1,7	76,7
17	2	3,3	3,3	80,0
18	2	3,3	3,3	83,3
19	1	1,7	1,7	85,0
20	1	1,7	1,7	86,7
22	1	1,7	1,7	88,3
23	3	5,0	5,0	93,3
24	1	1,7	1,7	95,0
30	1	1,7	1,7	96,7
33	1	1,7	1,7	98,3
38	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Eşinizle kaç yıldır evlisiniz?” sorusunda en yüksek oran 3 (%13,3) yıldır. Çalışmamıza katılan 60 bireyden 3’ü 1 yıllık evli (%5), 2’si 2 yıllık (%3,3), 8’i 3 yıllık (%13,3), 1 kişi 4 yıllık (%1,7), 2’si 5 yıllık (%3,3), 3’ü 6 yıllık (%5), 4’ü 7 yıllık (%6,7), 3’ü 8 yıllık (%5), 6’sı 9 yıllık (%10), 4’ü 10 yıllık (%6,7), 3’ü 11 yıllık (%5), 2’si 12 yıllık (%3,3), 2’si 14 yıllık (%3,3), 2’si 15 yıllık (%3,3), 1 kişi 16 yıllık (%1,7), 2’si 17 yıllık (%3,3), 2’si 18 yıllık (%3,3), 1 kişi 19 yıllık (%1,7), 1 kişi 20 yıllık (%1,7), 1 kişi 22 yıllık (%1,7), 3’ü 23 yıllık (%5), 1 kişi 24 yıllık (%1,7), 1 kişi 30 yıllık (%1,7), 1 kişi 33 yıllık (%1,7), 1 kişi 38 yıllık (%1,7) evlidir.

Tablo 10: Çocuk Sayısı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Yok	7	11,7	11,7	11,7
1	18	30,0	30,0	41,7
2	26	43,3	43,3	85,0
3	8	13,3	13,3	98,3
3 ve daha fazla	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Çocuğunuz var mı?” sorusunda cevaplar şöyledir: %11,7’si çocuk sahibi değildir. %30’unun 1 çocuğu, %43,3’ünün 2 çocuğu, %13,3’ünün 3 çocuğu, %1,7’sinin 3 ve daha fazla çocuğu vardır. Dikkat çeken oran %43,3 ile çoğunluğun 2 çocuk sahibi olmasıdır.

Gelişen dünya şartlarında çocuk sahibi olmak, çocuk yetiştirmek önceki dönemlere göre insanların daha dikkatli davranmalarına sebep olmuştur. Evlilikte çocuk bakımı, sorumluluğu, eğitimi ve çocuğun topluma faydalı olarak yetiştirilmesi, çocuk sayısına etki etmektedir.²¹⁸

Anne-babanın eğitimi çocuk yetiştirmede ve kişilik gelişiminde doğrudan etkilidir.²¹⁹ Çalışmamıza göre, çalışan bireylerde çocuk sayısı fazla görülmemektedir.

²¹⁸ Ünal Şentürk, “Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler”, *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, S. 14, (2008), 20.

²¹⁹ Erdoğan Özel, Hikmet Zelyurt, “Anne-Baba Eğitiminin Aile Çocuk İlişkilerine Etkisi”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, S. 36, (2016), 12.

Tablo 11: Gelir Düzeyi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Orta	48	80,0	80,0	80,0
İyi	12	20,0	20,0	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“**Gelir düzeyiniz nedir?**” sorusuna orta ve iyi olarak cevaplar verilmiştir. %80’i bu soruya gelir düzeyi için ‘orta seviye’ derken %20’si bu soruya ‘iyi’ cevabını vermiştir.

Tablo 12: Evliliğin Gerekliliği

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Evet	60	100,0	100,0	100,0

“**Evlilik gerekli mi?**” sorusuna %100 oranında evet cevabı verilmiştir. Yapılan bu araştırmaya göre, katılımcılar evliliğin gerekli olduğunu ortaya koymuşlardır. Türkiye’de evliliğin gerekli olduğu yaklaşımı bazı çalışmalarla da gösterilmiştir.²²⁰ Örneğin Vehbe Zuhayli, Suriye’de Müslüman Aile Yapısı²²¹ adlı eserinde ailenin evlilik ile mümkün olacağını ve evliliğin insanın fitratının gereği, insanlığın gelişmesi ve bekası için gerekli olduğunu söyler.

²²⁰ Mustafa Topaloğlu, *Evliliğe Hazırlık Rehberi*, (Ankara: Bilge Yayınları, 2004), 14. Gizem Ayşem Kahveci, *Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu, Evlilikte Çatışma Biçimi ve Depresyon Düzeyinin Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016).

²²¹ Vehbe Zuhayli, *Suriye’de Müslüman Aile Yapısı*, 298.

Ayrıca Halil Cin²²² toplumların devamı aile ile mümkündür, aileyi sağlam temellere oturtan toplumlar aslında kendi bünyesini sağlamlaştırırlar demektir.

Tablo 13: Nikâhsız Birlikteliğin Onaylanıp Onaylanmadığı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	8	13,3	13,3	13,3
Valid Hayır	52	86,7	86,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Nikâhsız birlikteliği onaylıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %86,7’si hayır cevabını verirken %13,3’ü evet cevabını vermiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun bu soruya hayır cevabı vermelerinin sebepleri dinî inançları ve kültürleri sayılabilir. Soruya cevap verenler arasında 2 kişi dinî inançlarından dolayı onaylamadıklarını söylerken bir kişi din ve toplum kurallarının izin vermesi hâlinde olabileceği cevabını vermiştir.

1789 Aydınlanma Çağı ile birlikte insanlar nikâhsız birliktelik sürecine girmişlerdir. Bunun ana sebebi bireysel yaşamın popüler kültür haline gelmesidir. Bireyselliğin kabulü gelenekselliği ötelemiştir.²²³ %13,3 oranında katılımcının nikâhsız birlikteliği onaylama sebeplerinden birinin de bu olduğu düşünülebilir.

²²² Cin, “İslâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme”, 5.

²²³ Serpil Çeliktürk, *kişisel görüşme*, 4 Haziran 2018.

Tablo 14: Eş ile Tanışma

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Aile	1	1,7	1,7	1,7
Akraba ilişkisi	3	5,0	5,0	6,7
Ameliyathane	1	1,7	1,7	8,3
Banka	1	1,7	1,7	10,0
Çalışma arkadaşı	1	1,7	1,7	11,7
Görücü usulü	2	3,3	3,3	15,0
Valid Hastane	5	8,3	8,3	23,3
Kendimiz	1	1,7	1,7	25,0
Okul	17	28,3	28,3	53,3
Ortak arkadaş	26	43,3	43,3	96,7
Spor	1	1,7	1,7	98,3
Üniversite	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Eşinizle nasıl tanıştınız?” sorusuna 12 farklı cevap alınmıştır. En fazla %43,3 ile ortak arkadaş cevabı verilmiştir. Özellikle eğitimciler %28,3 ile aynı ortamda yani okul ortamında tanışma cevabı vermişlerdir. %28,3’ü okul ortamı, %8,3’ü hastane, %5’i akraba, %3,3’ü görücü usulü, %1,7’si aile, %1,7’si ameliyathane, %1,7’si banka, %1,7’si çalışma arkadaşı, %1,7’si kendileri, %1,7’si spor yaparken, %1,7’si üniversite cevabı vermiştir.

Yukarıda verilen oranları dikkate aldığımızda, aynı mesleği yapmanın ya da aynı ortamda bulunmanın insan ilişkilerinde özellikle aile kurmada etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 15: Eşinizde Aradığınız Özellikler

Sevgi ve saygı	Dürüstlük	Anlayış	Sadâkat	Akıllı ve Eğitilmiş	Güven	Güler yüz
22	19	5	5	4	3	2
%36,6	%31,6	%10	%10	%6,6	%5	%3,3

“Evlendiğiniz kişide aradığınız özellikler nelerdir?” sorusuna katılımcılardan 7 farklı cevap alınmıştır. Bunların %36,6’sı sevgi ve saygı, %31,6’sı dürüstlük, %10’u anlayış, %10’u sadâkat, %6,6’sı mantıklı, akıllı ve iyi eğitim almış olma, %5’i güven, %3,3’ü güler yüz cevabı vermiştir.

Bu soruya verilen cevaplar arasında en yüksek oran sevgi, saygı ve dürüstlüktür. Bu, aynı zamanda evliliği ayakta tutan en önemli özellikler arasında yer alır. Sevgi, evliliğin başında da ortasında da sonunda da gereklidir.²²⁴

Tablo 16: Evlilik Yöntemi

Hepsi olabilir	22	% 36,6
Tanışarak	10	% 16,6
Tercihe Bağlı	5	% 8,3
Mantık	4	% 6,6
Doğru kişiyi bulmak	4	% 6,6
Görücü usulünü onaylar	4	% 6,6
Görücü usulüne karşı	4	% 5
Hepsine karşı	3	% 5
Kader	2	% 3,3
Sevdiği ile evlenmeli	2	% 3,3
Anne-baba rızası alınmalı	1	% 1,6

²²⁴ Nevzat Tarhan, *Mutlu Evlilik Psikolojisi*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2017), 55.

“Görücü usulü, tanışarak, aile isteği gibi evlilikler hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna katılımcılardan 11 farklı cevap alınmıştır. %36,6’sı hepsi olabilir, %16,6’sı tanışarak, %8,3’ü kişiye göre değişir, tercih meselesi, %6,6’sı mantık evliliği, %6,6’sı önemli olan anlaşmak ve doğru kişiyi bulmak, %6,6’sı görücü usulünü onaylar, %5’i görücü usulüne karşı, %5’i hepsine karşı, %3,3’ü kader, %3,3’ü sevdiği ile evlenmeli, %1,6’sı anne-baba rızası alınmalı cevaplarını vermiştir.

Tablo 17: Evliliğin Temelleri

Sevgi, saygı, dürüstlük,	Sadece saygı	Fedakârlık	Anlayış	Saydamlık	Sabır	Çocuk
38	10	3	3	2	2	2
%63,3	%16,6	%5	%5	%3,3	%3,3	%3,3

“Evliliği sağlam temellere oturtmak için dikkat edilmesi gerekenler nelerdir?” sorusuna katılımcılar 7 farklı cevap vermişlerdir. %63.3’ü sevgi, saygı, dürüstlük, sadâkat, güven ve doğruluk, %16,6’sı sadece saygı, %5’i fedakârlık, %5’i anlayış, %3,3’ü saydamlık, %3,3’ü sabır, %3,3’ü çocuk cevabını vermiştir.

Evlilik sürekli beslenmesi gereken bir kurumdur. Bu beslenme ise sevgi, saygı, fedakârlık, dürüstlük gibi duygularla mümkündür.²²⁵ Eğer bu temeller sağlam olursa modern çağın getirdiği maddi kaygılar, rekabet anlayışı gibi durumların evliliğe etkileri azaltılabilecektir.

²²⁵ Tarhan, “Mutlu Evlilik Psikolojisi”, 13.

Tablo 18: Evlilik Sadece Yuva Kurma İsteği Çocuk Sahibi Olma İsteği, Maddi Yardım Alma İsteği midir ?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	19	31,7	31,7	31,7
Valid Hayır	41	68,3	68,3	100,0
Total	60	100,0	100,0	

Hayat Arkadaşı	Yaşam Biçimi	Ruhsal Doyum	Aşk	Sevgi
9	4	3	3	2
%15	%6,6	%4,83	%4,83	%3,3

“Evlilik sadece yuva kurma isteği, çocuk sahibi olma, cinsel ihtiyaçlar, maddi yardım için mi yapılır?” sorusunda evliliğin sadece bunlardan ibaret olmadığını savunan bireylerin oranı %68,3 olarak görülmektedir. Çalışmaya katılan bireyler bu cevaplar dışında hayat arkadaşı bulma %15, yaşam biçimi %6,6, ruhsal doyum %4,83, aşk %4,83, sevgi %3,3 gibi cevaplar vermişlerdir.

Tablo 19: Evlilikte Dinî İnanç Etkisi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	49	81,7	81,7	81,7
Valid Hayır	11	18,3	18,3	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Evliliğinizde çevrenizin, dinî inancınızın etkisi var mı?” sorusuna çalışmamıza katılan bireylerin %81,7’si evet cevabını vermiştir.

İnsan davranışlarında dinî, vicdani ve toplumsal olmak üzere üç tip yaptırım gücü vardır.²²⁶ Bu nedenle evlilikte çevrenin, kültürün, dinî inancın etkili olduğu bu çalışmada görülmektedir.

Tablo 20: Evlilikte Sevgi/Aşk İlişkisi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	9	15,0	15,0	15,0
Valid Hayır	51	85,0	85,0	100,0
Total	60	100,0	100,0	

Azaltır	Azaltmaz	Arttırır	Bitirmez ama Azaltır	Aşk Biter Sevgi Artar
3	8	12	5	10
% 7,8	% 21	% 31,5	% 13,1	% 26,3

“Evlilik aşkı, sevgiyi bitirir mi?” sorusuna katılımcıların %85’i hayır cevabını vermiştir. %15 oranında ise evet cevabı verilmiştir. 60 kişi arasından 3 kişi (%7,8) azaltır, 8 kişi (%21) azaltmaz, 12 kişi (%31,5) arttırır, 5 kişi (%13,1) bitirmez ama azaltır, 10 kişi (%26,3) ise aşk biter ama sevgi artar cevabı vermişlerdir.

Katılanların büyük çoğunluğu (%85) evliliğin aşkı bitirmediğini net bir şekilde ifade etmişlerdir. Katılanların (%26,3)’ü aşkın bitebileceğini ancak sevginin kalıcı olduğunu belirtmişlerdir.

²²⁶ Mustafa Sönmez, “İmanın Ahlaki Yaptırım Gücü,” *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13/ 23 (2011), 117-141.

“Evlilik aşkı öldürür” sloganı popüler kültürün bir etkisidir. Bu kültüre göre evlilik gerekli görülmemektedir. Bunun nedeni evliliğin kişinin özgürlüğünü kısıtlayan bir yapı olarak görülmesidir. Çalışmada bunun doğru olmadığı görülmektedir.²²⁷

Tablo 21: Evlilikte Çevre Baskısı

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Evet	50	83,3	83,3	83,3
Hayır	10	16,7	16,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

Tablo 22: Evlilik Üzerinde Çevre Baskısının Nedenleri

İstenmeyen Evlilikler	Evlilik yaşını etkiler	Yönlendirilme	Her şeye karışılır	Evliliği yürütmeyi zorlaştırır	Güveni sarsar	Kafa karıştırır
9	6	2	2	1	1	1
%18	%12	%4	%4	%2	%2	%2

“Çevre baskısının evlilik üzerinde etkisi var mıdır?” sorusunda çalışmaya katılanların %83,3’ü çevre baskısının evlilik üzerinde doğrudan etkili olduğunu söylemiştir. %44’ü çevrenin evlilik üzerinde olumsuz etkisi olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Çevre baskısının genç yaşlarda daha etkili olduğunu ancak ilerleyen yaşlarda kişilik gelişimine de bağlı olarak bundan daha az etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Çevre baskısının olumsuz etkisinin daha fazla olduğunu savunanlar, bunun istenmeyen evliliklere yol açtığını (%18), evlilik yaşını etkilediğini (%12), insanları

²²⁷ Tarhan, “Mutlu Evlilik Psikolojisi”, 53.

yönlendirdiğini (%4), her şeye karışıldığını (%4), evliliği yürütmeyi zorlaştırdığını (%2), güveni sarstığını (%2), kafa karıştırıcı etkisinin olduğunu (%2), ifade etmişlerdir.

Tablo 23: Evlilikte Maddiyatın Gerekliliği

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Etkisiz	12	20,0	20,0
	Etkili	32	53,3	73,3
	Çok etkili	16	26,7	100,0
	Total	60	100,0	100,0

“Evlilikte maddiyat ne kadar etkilidir?” sorusunda katılımcıların %53,3’ü etkili olduğunu, %26,7’si çok etkili olduğunu söylerken geri kalan %20 ise maddiyatın zamanla kazanılabileceğini söylemiştir.

Araştırmaya katılanların %80’lik bölümünün maddiyatı etkili görmesi, post-modern dönemdeki evliliklere bakış açısının maddiyat eksenli olduğunu göstermektedir.²²⁸

Tablo 24: Evlilikte Beklentiler

Huzur,sevgi, saygı, anlayış, mutluluk	Beklentisi olmayan	Özgür olmak
31	9	3
%72,9	%20,9	%6,9

²²⁸ Tarhan, “Mutlu Evlilik Psikolojisi”, 15.

Tablo 25: Evlilikte Beklentilerin Karşılanması

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Evet	50	83,3	83,3	83,3
Hayır	10	16,7	16,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Evlilikte beklentiniz karşılandı mı?” sorusuna katılımcıların %83,3 gibi büyük bir oranı beklentinin karşılandığı cevabını vermiştir. %16,7’lik kesim ise hayır cevabını vermiştir.

Katılımcıların %72,9’u huzur, güven veren bir birliktelik, mutlu bir yuva, anlayış, sevgi, saygı gibi ihtiyaçlarının karşılandığı cevabını vermişlerdir. Katılımcılardan %6,9’u evliliği özgür olmak için istediklerini belirtmişlerdir. %20,9’u ise evlilikte beklentisinin olmadığını söylemiştir.

Tablo 26: Evlilik-Kariyer İlişkisi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Evet	15	25,0	25,0	25,0
Hayır	45	75,0	75,0	100,0
Total	60	100,0	100,0	

Tablo 27: 32 Kadınların Cevabı

Engel Değil	Engel	Engel Değil ama Zor	Çocukla Zor	Planlı Olursa Engel Değil
20	12	7	4	2
% 62,5	% 37,5	% 21,87	% 12,5	% 6,25

Tablo 28: 28 Erkeklerin Cevabı

Engel Değil	Engel	Planlı Olursa Engel Değil	Engel Değil ama Zor
22	7	6	1
%78,57	% 25	% 21,4	% 3,57

“Evlilik kariyer yapmaya engel mi?” sorusuna katılımcıların %75’i hayır cevabını verirken, %25’i evet cevabını vermiştir.

Bu soruda erkekler ve kadınların verdiği cevaplar birbirinden ayrı değerlendirilmiştir. Zira kadınlar kendi mesleklerinin yanında evin sorumluluğu, ailenin sorumluluğu, çocuk varsa çocuğun sorumluluğunu üstlenmektedirler ki bu durum kariyer yapmayı zorlaştırmaktadır. Erkekler bu konuda kadınlara göre daha avantajlıdır, çünkü sorumluluk alanları kadınlarınkı kadar geniş değildir.

32 kadından 12’si (%37,5) bu soruya engel cevabını verirken, 2 kişi (%6,25) planlı olunursa engel olmadığını söylemiştir. Geri kalan 20 kadın (%62,5) ise engel değil derken, 7 kişi (%21,87) zor olduğunu belirtmiştir. 4 katılımcı (%12,5) ise çocukla daha zor olduğunu söylemiştir.

28 erkekten 6 erkek (%6,21) engel derken, 22 erkek (%78,58) engel değil demiştir. 1 kişi (%3,57) ise planlı olursa engel olmayacağını söylemiştir. Engel değil diyenlerden 7 kişi (%25), engel değil ama zorluğu var cevabını vermiştir.

Kadınlara göre, evliliğin kariyer yapmaya engel durumu yüksektir. Hatta çocuk olunca bu durumun daha da zor olacağı belirtilmiştir.²²⁹

Tablo 29: Evlilikte Gaziantep Geleneklerinin Etkisi

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Evet	51	85,0	85,0	85,0
Valid Hayır	9	15,0	15,0	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Evlenirken Gaziantep yöresine ait geleneklerle mi evlendiniz?” sorusuna katılımcıların %85’i evet cevabını verirken, %15’i Gaziantep yöresine ait geleneklere göre evlilik yapmadığını belirtmiştir.

Çalışmanın en önemli amaçlarından birini oluşturan bu soruda Gaziantep ilinde evlilikte gelenek ve göreneklerin etkisinin büyük oranda olduğu tespit edilmiştir. İnsanların evliliklerinde geleneklere uyması, ataerkil toplum yapısından kaynaklanır. Hayır cevabını veren katılımcılar ise büyük oranda modernizme entegre olmuş kişiler olabilir.

Gaziantep’te evlilik öncesi tanışma, söz, nişan, kına ve düğün merasimleri kısmen de olsa eski usuller korunarak devam ettirilmekte olduğu yapılan çalışmadan anlaşılmaktadır.

²²⁹ <http://bilgi.iliskidegerlendirme.com/evlilik-ve-kariyer-evlilikte-is-aile-cocuk-dengesi-makalesi1.html> Erişim Tarihi: 15.12.2018.

Tablo 30: Gaziantep Dışında Evlenseydiniz Kültürünüzün Etkisi Olur muydu?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Evet	48	80,0	80,0	80,0
Valid Hayır	12	20,0	20,0	100,0
Total	60	100,0	100,0	

“Gaziantep dışında evlenseydiniz kültürünüzün etkisi olur muydu?” sorusuna katılımcıların %80’i evet cevabını vermiştir.

Yaklaşık 8 kişi Gaziantep dışında evlendiğini ve kendi kültürünü Gaziantep dışında uyguladığını söylemiştir.

Bu soruya yaklaşık %20 oranında hayır cevabı verilmiştir. Gaziantep dışında yapılan evliliklerde gelenekler bu katılımcılara göre gerekli değildir.

Tablo 31: Aile Büyükleriyle Beraber Yaşama

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Evet	5	8,3	8,3	8,3
Valid Hayır	54	90,0	90,0	98,3
Valid Her zaman değil	1	1,7	1,7	100,0
Total	60	100,0	100,0	

Tablo 32: Aile Büyükleriyle Beraber Yaşamının Nedenleri

Olabilir	Fayda sağlar	7	%33,3
	Olsa iyi olur	5	%23,8
	Zenginliktir	4	%19,4
	Tecrübe olur	3	%14,28
	Renk katar	2	%9,52
	Toplam	21	%100
Olmamalı	Zor olur	13	%59,9
	Kısıtlar	9	%40,9
	Toplam	22	%100

	Bayanlar	Erkekler
Olabilir	6	15
Olmamalı	26	13
Toplam	32	28

“Evde sizinle yaşayan aile büyükleri var mı?” sorusuna verilen cevaplarda bireylerin yaklaşık %90’ı hayır cevabı vermiştir.

Evde aile büyükleriyle yaşamaya erkekler, bayanlara göre daha ılımlı bakmaktadırlar. Çünkü erkekler zamanlarının büyük bir kısmını ev dışında geçirmektedirler, ev içinde yaşanacak sıkıntıdan çok az etkilenmektedirler. 28 erkekten 15’i olabilir cevabını verirken, 13’ü olmamalı demiştir. 32 bayandan 6’sı olabilir derken, 26’sı olmamalı cevabını vermiştir. Olabilir diyenlerin %33,3’ü fayda sağlar, %23,8’i olsa iyi olur, %19,4’ü zenginliktir, %14,28’i tecrübe olur, %9,52’si renk katar cevabını vermiştir. Olmamalı açıklamasını yapanların ise %59,9’u zor olur, %40,9’u evdeki rahat hayatı kısıtlar cevabını vermiştir.

3.3. DEĞERLENDİRME

Gaziantep’te yapılan çalışmanın İslam hukuku açısından değerlendirilmesi yapıldığında, Hz. Peygamber’in sünneti olduğu için evlenenlerin bulunması, katılımcıların yüzde yüz oranında evliliğin gerekli olduğunu belirtmesi, yine evlilikte dini inancın etkili olduğunun ifade edilmesi, evlilikte dinin etkili olduğunu göstermektedir. İslam hukukunda evliliğin, sünnet, vacip, farz gibi kavramlarla öneminin ifade edilmesi Gaziantep özelinde karşılığını bulmuş görünmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun nikâhsız birlikteliği onaylamaması, İslam hukukunda zinanın yasak sayılmasının hala etkili olduğuna işaret etmektedir. Ayrıca, evlilikte sevgi ve saygının önemli olduğunun belirtilmesi, Kur’an ve hadislerde ifadesini bulan, evlilik sevgi üzerine kuruludur ifadesinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Çocuk sahibi olanların oranlarının yüksek olması da Hz. Peygamber’in hadislerinde yer alan ifadelerin bir karşılığıdır.

İslam hukukunun yasakları arasında yer alan müt‘a, berdel gibi evliliklere de çalışmada rastlanılmamıştır. Bu da İslam hukukunun prensiplerinin dikkate alındığının bir tezahürüdür.

Genel olarak, İslam hukukunun evliliğe verdiği önem, bu bağlamda zinayı yasak kabul etmesi, Gaziantep’te yaşanan bir örf/hukuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hukukun, evlenme ve boşanma ile ilgili prensiplerinin katılımcılar tarafından bilinip bilinmediğinin araştırılması başka bir çalışmanın konusudur. Böyle bir çalışmanın yapılması da yaşayan örfün/hukukun ne kadar bilindiğinin hatta ne kadar doğru bilindiğinin ortaya çıkarılması açısından önem arz etmektedir.

SONUÇ

Bu çalışma, mesleklerin ve geleneklerin evlilik tercihlerine etkisini araştırmayı hedeflemiştir. Konu, Gaziantep'te yaşayan evli 60 kişilik araştırma grubu üzerinde, mülakat (görüşme) tekniği kullanılarak ele alınmıştır.

Çalışmamızın ilk bölümünde ailenin varlığı, tanımı, amacı, önemi ve diğer dinlerdeki evlilikler üzerinde durulmuştur. Toplumsal yapının ve tarihimizin en eski kurumu olan ailenin, bireysel ve toplumsal açıdan vazgeçilmez bir kurum olduğu belirlenmiştir.

Aile, insana sorumluluk duygusu kazandıran, sağlıklı nesiller yetişmesini sağlayan, cinsel ilişkiyi meşrulaştıran, insanı yalnızlıktan kurtaran, bir bütünün parçası olma hissi veren ve evlilik akdi ile meydana gelen önemli bir kurumdur.

Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın evliliği, ilk akit olma özelliği taşımaktadır. İlk insandan günümüze kadar varlığını devam ettirerek gelen bu kurum, farklı dinlerde ve farklı toplumlarda hep var olmuştur.

İkinci bölümde Kur'an, hadis ve İslam hukuku kaynaklarında yer alan evlilikle ilgili hükümlere yer verilmiştir. Kur'an birçok yerde evliliğin gerekliliğinden, meşru yollarla aile kurulmasından, eşler arası ilişkiden ve evliliğe teşvikten bahsetmiştir. Hadislerde de evliliğe teşvik ve aile ilişkilerini içeren konulara yer verilmiştir. İslam hukukuna göre evlilik farz, vacip, hatta haram olabilmektedir. Kişi evlenmediği zaman zina edeceğini kesin olarak düşünüyorsa aynı zamanda evliliğin gerektirdiği nafaka, mehir gibi ihtiyaçları karşılayabilecek duruma sahipse bu kişi için evlilik farzdır. Evlenmediği takdirde zina suçu işlemeyeceğini ve evlenince eşine iyi davranıp zulmetmeyeceğini düşünen kişi için evlilik sünnettir. Evlenmeye isteği olup gücü yeten ve nefsinin haramlardan koruyacağından emin olan kimse için evlilik müstehaptır. Evlenince evlilik masraflarını karşılayamayacak ve kadının geçimini sağlayamayacak kişi için evlenmek mekruhtur. Kişi evleneceği zaman nafaka, mehir gibi masrafları karşılayamayacağını ve evlenince eşine zulmedeceğini düşünüyorsa bu kimse için evlilik haramdır.

Üçüncü bölümde, mülakat (görüşme) usulü ile tespit edilen bilgiler analiz edilmiştir. Gaziantep özelinde yapılan çalışmada 32 bayan ve 28 erkek ile görüşülmüştür. Bunlardan 30'u öğretmen ve 30'u sağlık çalışanıdır.

Çalışmada, mesleğin evlilik tercihinde önemli rol oynadığı görülmüştür. Öğretmenler daha çok öğretmenlerle evlenirken; doktorlar mimar, mühendis gibi daha popüler meslekleri tercih etmişlerdir.

Evlilik nedenlerini araştırdığımız çalışmamızda, yarıya yakın cevapta sevip âşık olduğu için evlendiği belirtilmiştir.

Çalışan anne-babaların iş yaşamının çocuk sayısına etki ettiği görülmüştür. Yeni nesillerin giderek azalmasına neden olabilecek olan bu durum konusunda ilgili makamlarca tedbir alınması gerekir. Çalışan bayanın çocuk konusunda teşvik mekanizmaları ile teşvik edilmeleri önem arz etmektedir. Dijitalleşen dünyamızda evden çalışma imkânları araştırılmalıdır.

Çalışmamızda evlilik gerekli mi diye sorulan soruda %100 evet cevabı alınmıştır. Evliliğin gerekliliği, insanlığın sağlıklı bir şekilde devamı, toplum düzeni, özel hayat, çocuk sahibi olma ihtiyaçlarından dolayı gerekli olduğu tespit edilmiştir. Cevapların tamamının evet olması sevindiricidir. Ülkemizde evliliğin hala önemli bir kurum olarak görüldüğünü göstermektedir.

Nikâhsız birlikteliğin büyük oranda onaylanmadığı tespit edilmiştir. Bu da gösteriyor ki aile kurumuna verilen değer hala devam etmektedir.

Alınan cevaplar arasında tanışarak evlenme en çok tercih edilenler arasındadır. Görücü usulü, tanışarak, aile isteği gibi evliliklerde çiftler anlaşır mutlu olduktan sonra usullerin pek önemli olmadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

Katılımcılar tarafından, evliliğin uzun ömürlü olması için saygı, sevgi, dürüstlük, sadâkat, empati gibi temel değerlerin olması gerektiği vurgulanmıştır.

Evlilik belirli amaçlar çerçevesinde kurulan bir kurumdur. Verilen cevaplar arasında hayat arkadaşını bulma, sevme ve sevilme, çocuk sahibi olma gibi cevaplar evliliğin olması gereken bir kurum olduğunu göstermektedir.

Yapılan evliliklerde dini inanç etkisi oldukça yüksektir. Dini hassasiyet, dinde evliliğe dair teşvikler, evliliğe olumlu etki etmektedir.

Yapılan araştırmada, evliliğin aşkı bitirebileceği ama sevgiyi arttıracığı tespit edilmiştir.

Evlilikler üzerinde çevre etkisi çok yüksektir. Çevrenin evlilikleri, olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Maddiyat hayatın her alanında gereklidir. Evlilik hayatında da maddiyatın etkili olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik kariyer ilişkisinde, erkeklerin büyük çoğunluğu evlilik kariyere engel değil derken, bayanlar engel olduğu yönünde fikir beyan etmişlerdir. Bunun sebebi ise evlilikte kadının sorumluluk alanının erkeğe göre daha fazla olmasıdır.

Gaziantep yöresinde yapılan bu çalışma ile evlilik öncesi ve sonrasında geleneklerin ve adetlerin etkili olduğu görülmüştür.

Gaziantep dışında eğitim almış ya da Gaziantep dışında yaşayan Antepli bireylerin evliliklerinde adet ve geleneklerin %80 oranında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evde aile büyükleriyle yaşama konusunda erkekler bayanlara göre daha ılımlı iken bayanların daha olumsuz düşündükleri tespit edilmiştir. Bunun ana sebepleri arasında bayanın evde daha fazla zaman geçirmesi olarak düşünülebilir.

Çalışmamızda, dinin, kültürün, çevrenin aile kurmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ailenin sağlıklı devamı ve çocuk sahibi olmanın teşvik edilmesi için ilgili makamların çalışma yapmaları yerinde olacaktır.

Farklı illeri kapsayan bu tür çalışmalara ihtiyaç vardır. Doktora düzeyinde bu çalışmaların yapılması, aile kurumunun korunmasına yardımcı olacağı ve tedbirlerin önceden alınmasına vesile olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmedov, Reşadet, *Sünnette Evlenme ve Evlendirmeler*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Aktan, Hamza, “Kefâet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt. 25: 166-168. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.
- Aras, Bahattin, “Roma Hukukunda Evlenme ve Boşanma”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18/2, (2010): 216-242.
- Atar, Fahrettin, “Nikâh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt. 33: 112-117. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Ataşalan, Zeynel Abidin, *Tevrat, İnciller ve Kur'an-ı Kerime göre Aile Kavramı*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Ateş, Süleyman, *Kur'an'a Göre Evlenme Ve Boşanma*, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, t.y.
- Aydın, Mehmet Akif, “Aile,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt. 2: 196-200. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- Aydın, Mehmet Akif, *İslam-Osmanlı Aile Hukuku*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1985.
- Bayraklı, Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an-ı Kerim Meâli*, İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2017.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, İstanbul: Özensar Yayınevi, t.y.
- Birekul, Mehmet, vd. *Peygamber Günlerinde Sosyal Hayat ve Aile*, Konya: Yediveren Kitapevi, 2001.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmiu's Sahih*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

- Canatan, Kadir, vd. *Aile sosyolojisi*, İstanbul: Açılım Kitap, 2016.
- Cezeri, Abdurrahman, *Kitâbu'l-fikh 'ale'l-mezâhibi'l-erba'a*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1986.
- Cin, Halil, *İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974.
- Çağrı, Mustafa, “Zulüm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt. 44: 510-511. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Çantay, Hasan Basri, *Tefsirli Kur'an Meali*, İstanbul: Risale Yayınları, 2015.
- Çeliktürk, Serpil, kişisel görüşme, 4 Haziran 2018.
- Çiğdem, Recep, *Mukayeseli Medeni Hukuk*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2012.
- Damad Efendi, *Mecmau'l-enhûr*, Beyrut: Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, t.y.
- Demircan, Adnan, *Kabile Topluluklarından Akide Toplumuna*, İstanbul: Beyan Yayınları, 2009.
- Demircan, Adnan, “Cahiliye ve Hz. Peygamber Dönemi Uygulamalarıyla Nikâh”, *Diyanet İlmi Dergisi*, 49/3, (2013): 21-42.
- Dirik, Mehmet, “İslam Aile Hukukuna Göre Evlenmede Eşler Arasında Denklik”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 26, (2015): 229-262.
- Doğan, Recai, vd. *Din Eğitimi*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.
- Döndüren, Hamdi, *Delilleriyle Aile İlmihali*, İstanbul: Altınoluk Yayınları, 1995.
- Ebû Dâvud, Muhammed b. Süleyman b. İshak b. el- Ezdî es- Sicistânî, *es- Sünen*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- el Hin, Mustafa, *Büyük Şâfi Fıkhi*, çev. Ali Arslan, İstanbul: Huzur Yayınevi, 2010.
- Eren, Mehmet, “Sünnette Kadına Verilen Değer”, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu*, Ed. Mahfuz Söylemez, (Ankara: İslami İlimler Dergisi Yayınları, 2007), 300-314.

Esad Muhammed, Said es Sağırci, *Delilleriyle Hanefi Fıkhi*, çev. Halil Aldemir, Savaş Kocabaş, Soner Duman, İstanbul: Karınca & Polen Yayınları, 2015.

Fîrûzâbâdî, Muhammed b. Yakub, *Kâmûsü'l-muhît*, Beyrut: Dâru'l- Fikr, 1995.

Görgün, Tahsin, “İbn Haldun’un Toplum Metafiziğinin Güncelliği ve Günümüzde Toplum Araştırmaları Açısından Önemi,” *İslam Araştırmaları Dergisi*, S. 16, (2006), 169-203.

Gürkan, Salime Leyla, “Ruhban,” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt. 35: 204-205. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/09/17/cp/gnc106-20040912-102.html> Erişim Tarihi: 11.06.2019.

<http://bilgi.iliskidegerlendirme.com/evlilik-ve-kariyer-evlilikte-is-aile-cocuk-dengesi-makalesi1.html> Erişim Tarihi: 15.12.2018.

<http://blog.milliyet.com.tr/evlenmek--nik-htan-once/Blog/?BlogNo=275194> Erişim Tarihi: 15.10.2017.

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/320143/Es_degistiren_ciftten_itiraflar.html Erişim Tarihi: 12.02.2018.

<http://dunyagerceklerim.blogspot.com.tr/2012/10/turkleri-slah-etmek-icin-damzlk-erkek.html> Erişim Tarihi: 12.02.2018.

<https://docplayer.biz.tr/8425649-Unite-sosyoloji-icindekiler-hedefler-toplumsal-bir-kurum-olarak-evlilik-ve-aile.html> Erişim Tarihi: 16.04.2019.

<https://www.mumsema.org/siyer-soru-ve-cevaplari/288380-hic-evlenmeyen-peygamberler-kimlerdir.html> Erişim Tarihi: 12.02.2018.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Nikâh> Erişim Tarihi: 01.02.2017.

Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazâlî et-Tûsî, *İslam'da Evlilik ve Aile Hayatı*, çev. Mehmet Ali Kayabağlar, İstanbul: Kahraman Yayınları, 2014.

Hüccetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazâlî et-Tûsî, *İhyâ'ü ulûmi'd-dîn*, çev. Sıtkı Güllü, İstanbul: Huzur Yayınları, 2016.

İbn Âbidîn, Muhammed Emin, *Reddü'l-muhtâr*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1984.

İbn Kudâme el- Makdisî, *el-Muğnî*, Beyrut: Dâr'ul-kitabû'l-Arabî, 1972.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvini, *es-Sünen*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

İbn Manzûr, Cemâlüddin Muhammed b. Mukrem, *Lisânu'l- Arab*, Beyrut: Dâru Sadır, 1990.

İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-muktesid*, çev. Ahmed Meylânî, Düzenleyen, Vecdi Akyüz, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015.

Kahveci, Gizem Ayşem, *Evlî Çiftlerin Evlilik Uyumu, Evlilikte Çatışma Biçimi ve Depresyon Düzeyinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

Kalkan, Ahmet, *Müslümanın Evliliği ve Aile Hayatı*, İstanbul: Beka Yayınları, 2008.

Karaca, Nuray, *Atatürk Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Sosyoloji Ders Kitabı*, <https://docplayer.biz.tr/8425649-Unite-sosyoloji-icindekiler-hedefler-toplumsal-bir-kurum-olarak-evlilik-ve-aile.html> Erişim Tarihi: 16.04.2019.

Karaman, Hayrettin, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2014.

Karaman, Hayrettin, vd. *Kur'an Yolu Meâli*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014.

Küçük, Abdurrahman, vd. *Dinler Tarihi*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2014.

Malkoç, Sabri, Okan Büyükaşahin, Ömer Faruk Yılmazlı, Tayfun Şahin ve İzzettin Çoltu, *Semavi Dinlerde Aile-Evlilik Anlayışı ve Eşlerin Birbirine Karşı Tutumu*, Bitirme Tezi, Yalova Üniversitesi İdari ve İktisadi Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü, 2014.

Manastırlı İsmail Hakkı, *Vesâil'ül felâh fi mesâil'in-nikâh*, İstanbul: Âlim Yayınevi, 1313.

- Marshall, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.
- Merginâni, Burhânüddin Ali b. Ebî Bekir, *el-Hidâye*, İstanbul: Kahraman Yayınları, 1971.
- Müslim, Ebû'l Hüseyin Müslim b. el-Haccâc, *el-Câmiu's Sahîh*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Nesâî, Ahmed İbnu Şuayb İbn Ali İbn Sinan Abu Abdurrahman, *es-Sünen*, Riyad: Dar'ul hadâratı lil neşri ve tevzi, 2010.
- Özel, Erdoğan, Hikmet Zelyurt, "Anne-Baba Eğitiminin Aile Çocuk İlişkilerine Etkisi", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, S. 36, (2016), 9-34.
- Sabık, Seyyid, *Fıkhu's-sünne*, çev. Mehmet Yılmaz, İstanbul: Pınar Yayınları, 2015.
- Serahsi, Şemsûleimme, *el-Mebsût*, Beyrut: Daru'l-ma'rife, 2012.
- Sönmez, Mustafa, "İmanın Ahlaki Yaptırım Gücü", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13/23, (2011), 117-141.
- Şeker, Cihat, "Yahudilikte Evlilik ve Cinsellik Anlayışı/Ahlakı", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, S. 44, (2015), 247-271.
- Şentürk, Ünal, "Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler", *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, S. 14, (2008), 7-31.
- Şirbînî, el-Hatîb, *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti me'ânî elfâzi'l-Minhâc*, Beyrut: Dar'ul-ma'rife, 1997.
- Tarhan, Nevzat, *Mutlu Evlilik Psikolojisi*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2017.
- Tek, Abdurrezzak, "Tebettül", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt. 40: İstanbul: TDV Yayınları, 2011, 216-217.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre, *es-sünen*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, t.y,
- Topaloğlu, Mustafa, *Evliliğe Hazırlık Rehberi*, Ankara: Bilge Yayınları, 2004.

Ünal, Asife, “Bütün Yönleriyle Yahudilik”, *Dinler Tarihi Araştırma Dergisi*, S. 8, (2012), 674-693.

Ünal, Asife, “Hristiyanlıkta Evlilik Anlayışı ve Evlenme Törenleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Araştırma Vakfı*, (2012), 284.

Ünal, Asife, *kişisel görüşme*, 1 Aralık 2017.

Yatkın, Nihat, “İslam’da Evlilik Ve Eş Seçiminde Dindarlığın Tercih Edilmesi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 33, (2010), 48-59.

Yiğitoğlu, Mustafa, “Yahudilik ve İslam’da Zina Suçu ve Cezası”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, S. 2, (2016), 271-297.

Zühaylî, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve Edilletûhû*, Şam: Daru'l-fıkr, 1985.

Zühaylî, Vehbe “Suriye’de Müslüman Aile Yapısı”, *Uluslararası Aile Sempozyumu*, çev. Recep Şentürk, ed. Ömer Çaha, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2007), s. 298.

EKLER

EK-1 İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Talebi

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092/605.01-E.19154723
Konu : Araştırma İzin Talebi

14.11.2017

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Mardin Yolu 22.Km Osmanbey Kampüsü
Haliliye/Şanlıurfa

İlgi: 31.10.2017 tarihli ve E.10079 sayılı yazınız.

Üniversitenizin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Eda ÇAĞLAYAN Prof.Dr. Recep ÇİĞDEM'in danışmalığında "Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)" konulu tez çalışması kapsamında, ekli listede isimleri belirtilen İlimiz Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerindeki ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlere anket uygulama isteğinin uygun görüldüğüne ilişkin 10.11.2017 tarihli ve 605.01/18935827 sayılı Valilik Oluru ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Cengiz METE
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :
1- Valilik Oluru (1 Adet)
2- Değerlendirme Formu (1 Adet)

EK-2 İl Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Talebi 2

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092/605.01/18935827

10/11/2017

Konu : Araştırma İzin Talebi

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Harran Üniversitesi Öğrenci İşleri Dair Başkanlığının 31.10.2017 tarihli ve E.10079 sayılı yazısı.

Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Eda ÇAĞLAYAN Prof.Dr. Recep ÇİĞDEM'in danışmalığında "Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)" konulu tez çalışması kapsamında, ekli listede isimleri belirtilen İlimiz Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerindeki ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlere anket uygulama isteği, ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu kapsamda Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Eda ÇAĞLAYAN Prof.Dr. Recep ÇİĞDEM'in tez çalışma isteği, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarihli ve 12607291 (2017/25) sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup; araştırmacının, araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmesi şartıyla, ekli listede isimleri belirtilen İlimiz Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerindeki ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlere, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde ve gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Yusuf TÜFEKÇİ
Milli Eğitim Müdür V.

OLUR

.../11/2017

Halil UYUMAZ

Vali a.

Vali Yardımcısı

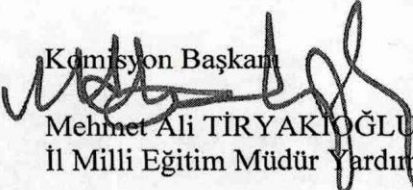
EK-3 Araştırma Değerlendirme Formu

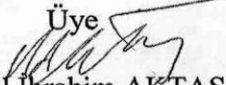
T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı-Soyadı	Eda Çağlayan
Kurumu / Üniversitesi	Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Araştırma yapılacak il(ler)	Gaziantep
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerindeki ekli listede belirtilen ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler
Araştırmanın konusu	Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Var
Veri toplama araçları	Kişisel bilgiler(6 madde); Görüşme (20 soru)
Görüş istenen Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
<p>Bu araştırma izni isteği komisyonumuzca Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından 22.08.2017 tarihinde yayımlanan 2017/25sayılı "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu genelge kapsamında değerlendirilmiştir. Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerindeki ekli listede geçen ortaokullarda ve liselerde görev yapan öğretmenlere gönüllülük esasına göre eğitim öğretim sürecini aksatmadan uygulanması uygun görülmüştür.</p> <p>Araştırmacı yapılan araştırmanın iki örneğini, çalışma tamamlandıktan sonra en geç iki hafta içerisinde Müdürlüğümüze CD'ye kayıtlı olarak vermeyi taahhüt eder.</p>	
Komisyon kararı	Oybirliği ile izin verilmiştir.

KOMİSYON

Komisyon Başkanı

Mehmet Ali TIRYAKIOĞLU
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

Üye

Halil İbrahim AKTAŞ
Öğretmen

Üye

Filiz DÜRRÜ
Öğretmen

EK-4 İl Sağlık Müdürlüğü Araştırma İzni

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

GAZİANTEP İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ - Gaziantep Eğitim -
Arge Birimi
13/04/2018 15:09 - 65587614 - 774.99 - E.429

Sayı : 65587614-774.99
Konu : Bilimsel Araştırma İzni
-Eda ÇAĞLAYAN

Sayın EDA ÇAĞLAYAN
Batıkent Mah. 79. Cadde Yağmur Sitesi B Blok Daire:3
Şehitkamil/GAZİANTEP

İlgi : 30/03/2018 tarihli 66014231-BİLA sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazı ile Müdürlüğümüze bağlı Dr. Ersin Arslan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 25 Aralık Devlet Hastanesi, Şehitkamil Devlet Hastanesi'nde **“Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)”**, konulu bilimsel araştırma ile ilgili çalışma yapma talebiniz başvuru dosyanızın incelenmesi sonucunda; araştırmayı bizzat yapmanız, araştırma sonuçlarının Personel ve Destek Hizmetleri Başkanlığımıza bildirilmesi ve başkanlığımızdan izin alınmadan yayınlanmaması kaydı ile araştırmanın yapılması uygun görülmüştür.

Bilgilerinize sunulur.

e-imzalıdır.
Mehmet Ali ASLAN
Personel ve Destek Hizmetleri
Başkanı V.

EKLER:
- Resmi Yazı (2 Sayfa)

Kayaönü Mh. 42035 Nolu Sk. Şehitkamil, Gaziantep
Faks No:0 (342) 220 93 34

e-Posta:ayfer.ozmuscevik@saglik.gov.tr İnt.Adresi: www.gaziantepsaglik.gov.tr

Bilgi için:Ayfer ÖZMÜŞ ÇEVİK
Unvan:HEMŞİRE

Telefon No:0 342 338 26 00-1494

Evrakın elektronik imzalı suretine <http://e-belge.saglik.gov.tr> adresinden 0a1b213d-c2fb-4e11-ba70-fd2a2598811b kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-5 İl Sağlık Müdürlüğü Toplantı Kararı

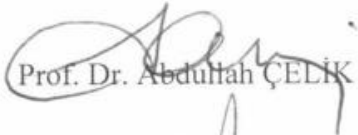
T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

Tarih: 10.10.2017
Saat: 15:00
Sayı: 2017/23
Konu: Eda Çağlayan

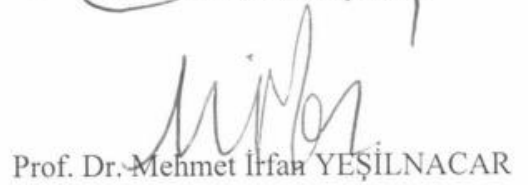
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Eda ÇAĞLAYAN'ın araştırmacı, danışmanı Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM'in yürütücü olduğu "**Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)**" konulu yüksek lisans tez çalışması oybirliğiyle uygun bulunmuş ve 10 Ekim 2017 tarihinden geçerli olmak üzere onaylanmıştır.

Prof. Dr. Murat AKGÜNDÜZ
Başkan

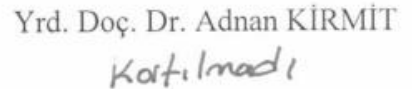

Doç. Dr. Z. Demet KIRBULUT
Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Abdullah ÇELİK

Prof. Dr. Mehmet ÖNAL

Prof. Dr. Mehmet İrfan YEŞİLNACAR

Yrd. Doç. Dr. Nazmiye Gürel CENNETKUŞU

Yrd. Doç. Dr. Adnan KİRMİT
Katılımcı

EK-6 Etik Kurul Kararı

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

Tarih ve Sayı: 12.04.2018/04

Bilimsel Araştırma İzinleri Başvuru İnceleme Komisyonu Toplantı Kararları

Başvuru Sahibi:

Eda ÇAĞLAYAN

Çalışma Adları:

- Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)
(Dr. Ersin Arslan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Şehitkâmil Devlet Hastanesi, 25 Aralık Devlet Hastanesi)

Komisyon Kararı:

Gerçekleşecek olan araştırmalarda çalışan personelden gönüllü olduklarına dair belge alınması, araştırmaya dâhil olan kişilerin verileri şahsın veya yasal vasisinin izni olmadan üçüncü kişilerle paylaşmaması, yapılacak çalışmalarda tesislerin işleyişi ve güvenliğe zarar verilmemesi ve çalışan personellerin onayı çerçevesinde, çalışma mesaisi ve hizmeti aksatmadan bizzat araştırma sahibi tarafından yürütülmesi kaydı ile çalışmaların belirtilen sağlık tesislerinde yapılmasına oy birliği ile karar verilmiştir.

KOMİSYON BAŞKANI

Uzm. Dr. Davut Vecdi ERSÖZ
Kamu Hastaneleri
Hizmetleri Başkanı

ÜYE

Mehmet Ali AŞLAN
Personel ve Destek
Hizmetleri Başkan V.

ÜYE

Uzm. Dr. Mehmet Emin BİNDAL
İlaç Tıbbi Cihaz ve Sağlık
Hizmetleri Başkanı

12.04/2018

OLUR

Uzm. Dr. Mehmet Emin BİNDAL
İl Sağlık Müdürü V.

EK-7 Gönüllü Katılım Formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Temel İslam Bilimleri İslam Hukuku Anabilimdalı öğretim elemanlarından Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Gaziantep'teki bazı meslek gruplarına ait kişilerin evlilik nedenleri ve tercihleri incelenecektir. Ve İslam hukuku açısından konu değerlendirilecektir. Bu çalışmaya katılırsanız sizden maksimum 20 dk. kadar zaman ayırmanız istenecektir. Bu çalışmada sizden soruları içtenlikle ve atlamadan cevaplamanız istenmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmeyecektir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir ve elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Çalışma, kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermemektedir. Ancak, çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Çalışma sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Recep ÇİĞDEM öğretim elemanı (05446230064 recepcigdem@yahoo.co.uk) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Ad Soyad

Tarih

İmza

.....

..../..../....

EK-8 Görüşme (Mülakat) Formu Örneği

GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı;

Bu görüşme (mülakat) formu, yüksek lisans tezi kapsamında, kendinize ve evlilik tercihlerinize yönelik duygu ve düşüncelerinizi belirlemek üzere hazırlanmıştır. Elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup, kişisel bilgiler kullanılmayacaktır. Görüşmede yer alan sorulara içtenlikle ve hiçbir soruyu atlamadan yanıt vermeniz, araştırmanın bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Zaman ayırarak çalışmamıza katıldığınız için teşekkür ederiz.

Evlenme Nedenlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi (Gaziantep örneği)

Meslek:	Cinsiyet:
Eşinizin Mesleği:	Yaş:
Görüşme Yeri:	Görüşme Tarihi:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Eşinizle nasıl tanıştınız?
2. Eşinizle kaç yıldır evlisiniz?
3. Çocuğunuz var mı? Cevabınız evet ise, kaç çocuğunuz var?
4. Gelir düzeyi açısından kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?
5. Niçin evlendiniz?
6. Evlendiğiniz kişide aradığımız özellikler nelerdir?

7. Evlilik sizin için ne anlam ifade ediyor ve evlilik gerekli midir?
8. Evliliği sağlam temellere oturtmak için dikkat edilmesi gerekenler nelerdir?
9. Evlilik sadece yuva kurma isteği, çocuk sahibi olma arzusu, cinsel ihtiyaçlar, maddi yardım vs. için mi yapılır?
10. Evlilikte maddiyat ne kadar etkilidir?
11. Görücü usulü, mantık, tanışarak, aile isteği gibi evlilikler hakkında ne düşünüyorsunuz?
12. Çevre baskısının evlilik üzerinde etkisi var mıdır? Varsa nasıl etkiler?
13. Evde sizinle birlikte yaşayan aile büyükleri var mı? Aile büyükleri ile birlikte yaşam hakkında ne düşünüyorsunuz? (çekirdek aile-geniş aile)
14. Evliliğinizde çevrenizin, kültürünüzün, dininizin etkisi var mı? Nasıl? Gerekli mi?
15. Evlenirken Gaziantep yöresine ait geleneklerle mi evlendiniz?(söz, nişan, nikâh)
16. Gaziantep dışında başka yerde evlenseydiniz kültürünüzün etkisi olur muydu?
17. Evlilik, kariyer yapmaya engel mi ya da herhangi bir zorluğu var mı?
18. Evlilik, aşkı sevgiyi bitirir ya da azaltır mı?
19. Nikâhsız birlikteliği onaylıyor musunuz?
20. Evlenmeden önce evlilikten beklentiniz neydi? Bu beklenti karşılandı mı?